

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Fesztets-utca 3. sz.

Megjelenik
évente 10 számban.
Előfizetési ára
egy évre 24 pengő.

Szerkeszti:

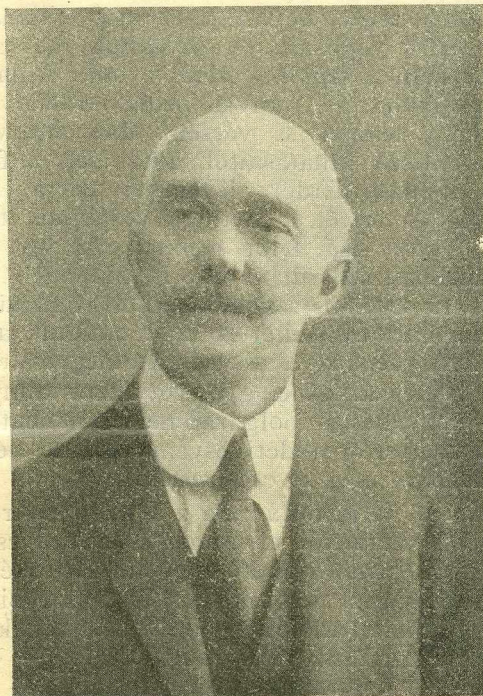
SCHULMANN ADOLF

Egyesületi r. tagok a lapot tag-
illetményük fejében kapják

A gyógypedagógiai intézetek elő-
fizetési árát évről-évre az egye-
sületi közgyűlés szabja meg.

TARTALOM: **KLIS LAJOS** (Borbély Sándor) — A vakok nevelése és oktatása I. (Horváth Kálmán) — Tartvünk revíziója (Deschensky Ferenc) — Hallásvizsgálatok II. (dr. Bárczi Gusztáv) — A fogalmazás tanítása a siketnémák intézeteiben. III. (Iglér Antal) — A siketnémák soproni intézete 25 éves (László Géza) — Szemle — A gyógypedagógiai intézetek státusa. — A magyarországi gyógypedagógiai intézetek és kisegítő iskolák növendékeinek létszáma az 1928—29. tanítási évben. — Hivatalos rész. — Különléle — Inhalt — Sommaire — Contents

KLIS LAJOS

1864

1929

Ismét temettünk. Nehéz volt ez a temetés. Súlyosabb, mint több más. Szép szál fenyő dőlt ki sorunkból. Hanyatlása megdöbbentett, suhanása süvítő volt, zuhanása megrendített. Nemcsak a vérbeli vesztes családnak csordult ki könnyes keserve, de mi, a második körben álló lelki rokonok is mélyen megrendültünk.

Ritka értékességü barátunkat: *Klis Lajost* temettük el.

40 évig szolgálta a magyar tanításügyet. Ebben is a legnehezebbek egyikét: a siketnémák tanítását. Működése nyomán az érdekeltek szülők részéről a könnyes hála, tanítványaitól meg a fokozott tisztelet, szeretet, sőt rajongás lett a jutalma. Kártársai, — kik közül így is, úgy is kivált egy fejjel, — nagyrabecsüléssel illették kedves személyét, feljebbvalói pedig az elismerésnek és kitüntetésnek különböző fokozataival jutalmazták értékes munkásságát.

Temesvár, Vác és Budapest voltak áldásos működésének állomáshelyei.

Temesvárra az első tiz ifjui éve esik: 1887—1897-ig. Schäffer Károly siketnéma intézeti igazgató volt az első mestere, viszont Schäffer igazgatónak ő volt a jobb keze. Dicséretesen jellemző mindkét emberre, hogy míg az egyik magasztalta a másikat, ez a másik a hála szavával dicsérte mindhaláláig mesterét. Ne kicsinyeljük ezt a jellemvonást. Nemes tulajdonság! S napjainkban oly ritka jelenség ez! Klis Lajosnak egyik erkölcsi disze épen az volt, hogy embertársa irányában nem a leszóló, nem a kisebbítő, nem a gyalázó, hanem az elismerő, a dicsérő, a magasztaló, a hálás szó buggyant ki ajakán először. És ez nemcsak szemben, de az illetőnek háta mögött is így hangzott. E jellemvonása oly felette finom magatartással párosult, amelyet férfiaknál alig-alig találhatni többet. Sőt az a kedves figyelem, nyájas modor, előzékeny készség, édes szó és sima mozdulat, mely jellemezte őt, nem egy nőnek is válhatott volna kedves diszére.

Am *Temesvárról* hozta ugyan ő ez első pillanatra is igen kitetsző, megnyerő külső vonásait, de gyökerük messzebbre terjed. A vérségi kötelék nyomán a szülőlkig vezet e szál. Apja lengyel vér, — természetesen katolikus; — anyja pedig erdélyi nemes személy: református papnak a leánya. E vérségi alap átjárva, átítatva életviszonylatának különböző ráhatásaitól, adta meg a férfiú karakterét. Gyermekek és ifjú éveiben Erdély levegőjét szivja, Nagyenyeden és Kolozsvárott; agyát és szívét a Bethlen kollégium tana és tradíciós szelleme táplálja. Vére izzó, lelke rajongó. Az így telített ifjú 20 s egynéhány éves korában kikerül Erdély légköréből s lelkileg új oltást kap — *Temesvárt*. Itt ugyanis szüleitől már elváltan, külön családi életet teremt. Itt kap állást is. Siketeket is kezd tanítani, amiről és akikről eddig nem tudott. Nagyenyed és Kolozsvár tősgyökeres magyar szavú lakossága helyett *Temesvárnak* elegendő, sőt akkor tulnyomólag németes szavú, szokású és műveltségű polgárai némely vonatkozásban kitérítették fejledező karakterét eredeti ösvényéből, de némelyekben megmódosítva és nemesítve, meg is erősítették.

Az erős akarást itt felváltotta nála a simább kitartás (fortiter in re suaviter in modo), az ambíciót tartalmassá tette a csüggedetlen szorgalom; az ifjúsággal járó szokott fegyelmezetlenséget erénnyé fejlesztette az aprólékosságra is gondolás és a megbízható pontosság. Ez erények kifejlődésére érlelőleg hatott a foglalkozása is, főként pedig a siketnémák tanítása, ami tudvalevőleg — egyebeken kívül — különös fegyelmet, önuralmat, apró részletezést és kitartó szorgalmat kíván.

Vitt ő magával Erdélyből *Temesvárra* egyebet is: izzó fajmagyar érzést. Ezen azonban már semmit sem módosított *Temesvár*; sőt megfordítva; missziót teljesített Ő itt. Többször említette nekem boldog büszkeséggel, hogy *Temesvárott* ő neki volt az iskolában az első

magyar nyelvű osztálya, melyet be is mutatott 1892-ben az akkori közoktatásügyi miniszternek: gróf Csáky Albinnak.

Klis Lajosnak többoldalú értékessége nem kerülhette el az éles szemű *Roboz* József figyelmét, aki egyszerűben szakfelügyelő és a váci siketnéma intézetnek igazgatója is volt. Roboz e központi siketnéma intézet színvonalát emelni óhajtván, Klis Lajost 1879-ben Vácra rendeltette.

Vác. Klis Lajos váci munkálkodásának maradandó nyoma azonban csak 1899-től kezdődőleg látható, amikor is neki e sorok írójával a legvilágosabb megértéssel, a legbensőbb kölcsönös őszinteséggel és barátságos érzéssel párhuzamosan működnie volt alkalma.

Klisnek e váci működése 1897—1904-ig tartott. E hét évre (hogy egyebet ne említsek) több szép feladatja esett, melyeknek mindenikét elismerésre méltó módon oldotta meg.

Az intézetnél másodigazgatói állást töltött be egyszersmind tanári kötelezettséggel is. Keresni kell annak a lelkiismeretességnek és önfeláldozó buzgóságnak a párját, amellyel Klis az ügykörébe felelősséggel jutott részlet igazgatásának a sok csinját-binját végezte. Mégis, nem ez volt neki a legnagyobb érdeme. A legnagyobb érdeme az volt, hogy jelentős tényezője volt annak, hogy a nagyszámu (20—25) tanári testületben a barátságos, összhangzatos, tehát kellemes és eredményes kartársi élet megteremtessék s évekig uralkodó legyen. Ez azért történetelt meg, mert tudott őszintén érző és becsülő kollégája lenni tanártársainak s ugyanakkor hív és megbízható munkatársa lenni igazgató barátjának is.

Arra az időre (1900—1904.) esett Klis Lajosnak az a néhány esztendei váci lázasabb működése, amely csak úgy ontotta a nagy és szép feladatokat a nemes becsvágyak számára. Így egyik legizgatóbb munkahalmazatot a magyar siketnémaoktatásügy 100 éves múltjának ünnepélyes csoportosítása, feltüntetése szolgáltatta a váci intézet 1902 évi jubileuma címén. Ez ezer águ-bogu munka előkészítésében s végrehajtásában Klis Lajos nemcsak mint helyettes igazgató vett mértékfeletti részt, hanem történeti kutatásaival és megírott tanulmányával maradandólag értékes anyagot szolgáltatott a vasikos kötetű jubileumi Emlékkönyvnek is — a siketnémaügy jobb kidomborítására. Mindamellett még arra is jutott lelkes erejéből, hogy néhai Gácsér József vácsi tanár barátunkkal karöltve buzditó utra keljen a siketnémák érdekében Székesfehérvárra és Sopronba. Erdemüket nyugtázták s máiglan is hirdeti a soproni siketnéma intézetnek 1903. évi megnyílt.

Bizony-bizony elég lehetett egy embernek a 24 órás tanári szolgálat mellett másodigazgatói gondos tiszte és az a hivatali, meg társadalmi elfoglaltsága, mely nyüzsgő méhkasnak mutatta akkor a váci intézetet. De Klis Lajos győzte a hasonló koru társaival együtt a megfeszített munkát. Sőt! A tanárképző 1900 őszén szerveztetvén ujja, ebben Klis újabb megtisztelő megbízást kapott: a lélek- és neveléstan, meg a történelem tárgyának ismertetését. Vegye észbe a netán hirtelenítéletű és szavu, hogy akkor a tanárképzői vonatkozásban majdnem a semmiből kellett csinálniok valamit a kezdőknek. Klis is hangyaszorgalommal gyűjtötte össze s szerkesztette hatalmas könyvbe az adatokat.

Akik ma leszállított óraszám mellett a már jártabb utvonalon és bátorságosabb vizeken evezhetnek a tanárképző célja felé, azok tanusítsanak annyi filozófiai meglátást, hogy emeljenek kalapot az ily uttörő érdem előtt.

Mert ez a férfit: Klis Lajos rajongója volt a munkálkodásnak, — még pedig a köz javára irányuló munkának, melyért bizony csak hulladék, morzsa — ellenszolgáltatást kapott. Gondolok a szaktanácsi tevékenységére. Ő volt az 1898-ban szervezett szaktanácsnak első jegyzője 4 évig. Mily pontos és részletes foglalata az a 60 db. s pár száz ivnyi jegyzőkönyv a nagy lendülettel dolgozó akkori szaktanács tanügytörténeti adatainak.

Mellőzve egyebeket, még csak annyit említek meg váci eredményes munkásságából, hogy életének e leglázásabb tevékenységű korszakára (1900) esik az a másik megtisztelő megbízása is, hogy állítsa egybe a siketnémákra vonatkozó közérdekű tudnivalókat. Értékességén kívül az az érdekessége ennek a könyvnek, hogy a mintegy 10 éven át addig veszteglett tanügyirodalmi szaktevékenységünk ezzel a munkával indul meg, melyet aztán sorozatosan követnek mások is.

Ezek után oly természetesnek, oly magától értetődőnek mutatkozik az a jelenség, hogy mikor a felső hatóság 1904-ben a budapesti állami siketnéma-intézet igazgatására új személyt keres, az első tekintet Klis Lajosra esik és — rajta is marad. A váci intézeten nagy érvágás volt ez, de még nagyobb haszon származott belőle a budapesti részére.

Budapest. Klis Lajosnak budapesti igazgatósága idején (1904—1925) különösen tevékenysége fogja majd követelni a részletes méltatónak a figyelmét. Egyik: a csak nem régen épített palotaszzerű intézetet a kívánhatóságok és fejleszthetőségek szerint berendezte, felruházta s oly színvonalra helyezte, hogy az necsak a külföldjáró idegeneknek lehessen méltó, mutatványos bemutatni valónk, de a központosított gyógypedagógia egyik ágának is tekintélyes képviselője, — mint iskolája legyen.

A másik kitetsző és emlékezetes munkássága a tanügytársadalmi tere esik. Egy kis megszakítással ugyanis 1903—1911-ig volt a siketnémaintézet Tanárok Orsz. Egyesületének elnöke.

Célratörekvés, akarás, kitartás, élénk mozgalom s inkább ellenzéki szellem, hogysen bebiztosított nyugalom, jellemezte akkor a társaságot. Nem mondhatnám, hogy Ő a vezér vérbeli ellenzéki lett volna. Sima modora nem bírta el a harcias jelzőt. Küzdeni azonban a maga módján a többséggel együtt küzdött. Okos vezér volt: lefelé tartotta a lelket a tagokban, felfelé nem vitte szirtnek a hajócskát. A tagok részéről éveken át megnyilvánult egyhangú megtisztelő bizalom révén szintén éveken át volt összekötő kapocs a siketnéma tanárság között. 1909-ben hálából t. b. elnökké választott meg. Lelkivágy és gyönyörűség volt akkor évenként részt vennünk egy-egy közgyűlésünkön.

Klis Lajosnak e társadalmisító és mindig magasabb-magasabb színvonalra törekvő elnöki munkássága egy darab igen értékes részlete volt a siketnéma-tanárság abbéli korszakának, mikor a kartársak elégedetlenkedtek bár, de nem engedték el a zászlót; amikor a köznap gondokkal küzdöttek ugyan, de ünnepnap hangulattal élvezték a közgyűlési munkát és azt a gyönyört, melyet a kartársi együttlét keltett egymásukban.

A legutóbbi 30 évnek ily alkotó és résztvevő munkása volt, néhai Klis Lajos barátunk. Minthogy ez idő alatt egy hajóban eveztem vele, a mulandóság nyomasztó érzése alatt bizony-bizony szomorú lélekkel bucsuzom most tőle.

E 30 éves multnak néhány jelenségét nagy vonásokban igyekeztem egymásmellé rakva a jövő nemzedék utjába, mintegy a kapujába

tenni, hogy belebotolva legalább lássa meg azt, amit Klis Lajos — régen — meg is csinált. Ő az elmúlt jelennek minden szakában izzadt és vérzett a közmunka végzésében, de egyszersmind *éltette is a remény*, hogy a *jövő* embere elismeréssel fogja majd méltatni az Ő multtá leendett önzetlen jelenét. A reményvesztett költő szavát:

*Multadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény,
Hanyatló szép hazám
Miattad vérzem én.*

idevágólag tehát — mintegy az ő lelki berendezettsége szerint — így módosítsd kedves olvasóm: Multadban lesz öröm, ha táplál a remény, hogy jelen vérzésed méltatja a jövő.

Halandó embertárs és gyarló pályatárs, ne vedd el tehát te se a halottól, ami megilleti őt, de rakd sirjára emlékül éltének érdemét. Csak remélt jövő tartja fenn a jelent, — oly sivár a ma.

Borbély Sándor.

Klis Lajos értékes és érdemes munkáját nem egy elismerés jutalmazta. Váci másodigazgatói kinevezése is erre vall, még inkább a Budapestre küldetése. Szaktanácsi tagsága, több irodalmi munkának elkészítésével való megbízatása, ezeknek nyomában miniszteri elismerések. A királytól a Koronás arany érdemkereszt és a másodosztályu polgári hadiérem adományozása, a Kormányzótól a Signum Laudist kapta. Tanártársai a szabad egyesületeknek választott elnökévé tették, később pedig tiszteletbeli elnökséggel tisztelték meg. Az Országos Siketnéma- Otthonban tömörült felnőtt és tanult siketnémák disztagsággal fejezték ki hálájukat.

Klis Lajos haláláról özvegyének Philippi Idának gyászjelentésén kívül a siketnémák budapesti állami intézetének tanári testülete és a Siketnémák meg Vakok Tanárainak Országos Egyesülete értesítette gyászlevéllel a körzetbe tartozókat. Január 3-án halt meg. U. n. családja nem maradt. Egyetlen gyermekét, a 20 s egynéhány éves Lajos fiát e nagy reményü korban veszítette el.

Temetése január 6-án vasárnap d. u. 3 órakor történt meg a Kerepesi-temető halottas házából. Taubinger Rezső református esperes adta meg az egyház nevében a végtisztességet, idézvén János evangélista 17. r. 24—26. verseit.

Utána a budapesti állami siketnéma-intézet nevében — melynek 22 évig volt tisztelt és szeretett igazgatója — Szabady Géza, a legrégebb tanítványa s az intézetnek legidősebb tanára bucsuzott az átértzett fájdalomnak őszinte hangján egykori tanárjától és igazgatójától. — Herodek Károly a Siketnémák és Vakok Tanárainak Egyesülete nevében méltatta az elhunytnak az egyesületbeli elnöki érdemeit. — Borbély Sándor a kortársak és barátok képviseletében tett tanúságot az elhunytnak többoldalu érdeméről. Kertész József középiskolai tanár azoknak a gyermekkori és ifjúkori társaknak nevében vett érzékeny bucsut, kikkel a néhai barátunk a nagyenyedi Bethlen-Kollégium varázslatos eszme- és érzelmkörében kezdett férfiúvá erősödni. — Végül Ibrányi Ferenc ker. elnökbajtárs a Szittyák nevében bucsuzott el egykoru Szittyá barátjától.

A temetésen a rokonokon kívül főként a vallás- és közoktatásügyi

m. kir. miniszterium VII. ügyosztálya legnagyobb részt pedig a siketnéma oktatásügy képviselői fejezték ki megjelenésükkel a halott emléke iránti tiszteletet. Így az intézet tanári testülete és tanuló ifjúsága, Vác-ról az anyaintézetnek és két foglalkoztatónak képviselője; a budapesti testvérintézetek több-kevesebb számmal képviseltették magukat, 1—2 vidéki testvérintézet is elküldötte képviselőjét. Nagy számban jelentek meg az Országos Siketnéma Otthon tagja. Még ott lehettek volna némelyek, mert Klis Lajost már nem temetjük többet.

A tisztességtetésnek magas fokát mutatta az a jelenség is, hogy számos koszoru és sok virág borította koporsóját. A halottat az özvegy a nyiregyházi családi sírboltba szállíttatta nyomban.

A vakok nevelése és oktatása.

(A tantervrevízióval kapcsolatos gondolatok.)

Közli: *Horváth Kálmán.*

A tanterv kérdésével eredetileg nem szándékoztam foglalkozni. Hogy most mégis kezembe veszem a tollat, annak az eddig megjelent ily tárgyú cikkek az okai, amelyek bár igen értékesek, de egyet mégis nélkülöznek: a teljesen áttekinthető tervszerűséget. Különösen nem érték némely kérdésben egyet az általam igen nagyrabecsült Michels kartársam fejtegetéseivel, ki a tanterv problémáját nem a megszürt és általánosan elfogadott gyakorlati eredmények szemszögéből tárgyalja, hanem elméleti alapon, mintha tényleg »bonyolulttá, misztikus érzelmek ködével« beburkolttá igyekeznék tenni. Mindjárt az igen szép kiindulása, az épületterv analogiája, egy hiányossága miatt nem a legszerencsésebb. Kimaradt belőle az a fontos tényező, hogy minden házépítésnek és általában mindennemű alkotásnak vannak vezérlő eszméi, amelyek mindig abban az egyénben alakulnak ki, aki építtetni akar, aki több ember egyesült és célszerű erejével valamit létrehozni óhajt. Ilyen vezérlő eszmék az építkezésnél: a stílus, az épület célja, rendeltetése, beosztása, terjedelme stb. E tényezők ismerete nélkül megfelelő tervet készíteni nem lehet, vagyha mégis, úgy a tervek egymástól elütöek, a célnak meg nem felelőek lesznek. Nem szerencsés tehát, csakis az önerőben való feltétlen bizakodásért lehet dicsérni azt a gondolatot, hogy »Csak egy szakembertől lehet teljesen megfelelő tantervet elvárni.« Ez szerintem egyenesen veszélyes, mert esetleg alig ismert kínai pagoda lesz az az épület, amelyben sokan nem tudják, hogy kell bemenni és ott miként kell viselkedni! A tanári autonómiának rendeleti úton való biztosítása a beszédoktatás idejére szintén igen meggondolandó, mert így az eredmény bizonytalanná válik, holott a tanterv célja éppen az, hogy az eredményt feltétlenül biztosítsa.

Véleményem szerint mindenki által átérzett, egységes tanterv csakis úgy oldható meg: 1) ha a nevelés- és oktatási tervek revíziójára vonatkozó vezérlő eszméket az arra illetékes helyen megrögzítik; 2) ha az elfogadott vezérlő eszmék céljait szolgáló kereteket és ezek

formális elhatározását (a nevelési- és oktatási tárgyakat, azok felépésének idejét és óraszámát) elismert szakférfiak (szaktanács) felső szakbizottsági üléseken behatóan megvitatják és leszögezik; 3) ha ennek befejeztével minden nevelési- és oktatási tárgyra külön alsóbbfoku szakbizottság küldet ki, hogy az alapelvek és keretek szemelött tartásával a nevelői- s oktatói munka materiális anyagát, mint minimális tervet elkészítsék, valamint ennek módszeres utmutatásait megjelöljék; 4) ha az alsóbbfoku szakbizottsági munkálatok befejeztével az egyes tárgyak nevelési- és oktatási tervére vonatkozó írásbeli javaslatok a bírálatra kijelölt szakbizottsági tagoknak kiadatnak és végül; 5) ha az egyes tárgyak anyagának materiális felosztását, valamint az ezekre vonatkozó bírálatokat az egyes tantestületek betekintés céljából megkapják, hogy erre vonatkozó véleményüket konkrét javaslatok alakjában a felső szakbizottságnak előterjeszthessék.

Más szóval és röviden meghatározva a tanterv készítésének útja és módja:

- 1) vezérlő eszmék megállapítása,
2. formális elhatárolás,
- 3) materiális beosztás, meghatározás és kidolgozás,
- 4) a materiális anyag bírálata,
- 5) a tantervre vonatkozó anyag egybegyűjtése, összetevése és végleges meghatározása.

Ilyen tervszerűséggel haladva a vakok nevelésének- s oktatásának vezérlő alapeszméje — véleményem szerint — egy lehet: a szervi fogyatékoság szülte eltérések kiegyenlítése és a látók társadalmába való minél tökéletesebb beilleszkedni akarás és tudás kifejlesztése.*)

Ha ez elfogadható, úgy ezen alapelvet szolgáló célkitűzések, feladati körök, valamint ezek rövid indokolásának rendszerbeli megjelölése (eltekintve egyelőre a feladati körök formális meghatározásától, ezek fellépése idejétől, a heti óraszámától, a materiális meghatározástól) a következőképp vázolható:

A vakok intézeteinek célja: polgári használhatóságra és szellemi önállóságra való nevelés.

E cél elérhető, ha a nevelői- és oktatói munka hármas feladati köre: A.) a gyógyítva nevelői-, B.) az oktatói- és C.) a hivatásbéli tagozata megfelelő mértékben van kiépítve.

A.)

Gyógyítva-nevelői feladatok:

A gyógyító-nevelés feladata a vakok intézeteiben általában az, hogy az intézetbe kerülő vak gyermekből munkakész, sorsukban megnyugvó és önállóan dolgozni akaró és tudó egyéneket képezzen.

B.)

Oktatói feladatok.

Az oktatásnak sajátos tanul'eszközökkel, különleges tanítási módon oly általános képzést kell nyújtania, amely a tanítási anyag kiválasztásával a növendékek későbbi hivatásával eleve számol.

* Esetleg lehet más is! Lehetséges, hogy ez az elhatárolás még mindig nem elég pontos, s nem mindent kifejező. Ép ezért van szükség többoldalú és rendszeres felépített munkásságra!

Hivatásbeli feladatok.

A vakok intézeteinek a zenei és az iparos képzést megfelelő elméleti- és gyakorlati tárgyak oktatásával kell szolgálniok.

A) Gyógyítva nevelői feladatok:

A vakok intézeteinek gyógyítva nevelői feladata hármas: a vakok testi-, értelmi- és lelki önállóságának fejlesztése.

A testi-, értelmi- és az érzelmi élet gyógyító nevelésére szükség van: a) mert a látó érzékszerv veleszületett, vagy korán szerzett működési hiánya, még öröklött normális képességek mellett is, anormális testi-, értelmi- és érzelmi fejlődési lehetőségeket és elváltozásokat teremt; b) mivel az optikai ingerek hiányában nincs meg az utánzandó példák sokasága és az alkalomszerűen megszerezhető képzelek tömege; c) minthogy megfelelő gyógyító-nevelői eljárás hiányában állandósulnak az abnormális mozgási- és szokási jelenségek, megmarad a képzetek egyoldalúsága, szegénysége és homogénitása; kifejlődik a csekélyértékűség érzete, valamint az ennek nyomában járó érzelmi eltolódás és dissocialitás.

I.

Érzékeltető oktatás.

Az érzékeltető-oktatás a vakok gyógyító-nevelésének egyik legényegesebb feladati körét képezi. A vak gyermek sok olyasmit hall, amiről egyáltalán nincs és nem is lehet képzete. Törekvése ezért arra irányul, hogy fantáziája révén pótolja a hiányokat, amelyek viszont a valóságot nem fedik. Az ily képzetek valójában nem mások, mint szurrogatumok, amelyeket csak fokozatosan, viaszaképp szabad felhasználni. A szurrogatumok tulságosan korai és indokolatlanul bő használata mellett a vak gyermek ugyszólván alvajáró lesz, tudása kifejezetten látszólagos, csupán verbalis. Hogy ez a veszély elő ne állhasson, mindent érzékeltető módon, főleg tapintás útján kell nyújtani, azaz mindig úgy, hogy a növendéknek minél számosabb adáquat képzete támadjon. Arra kell mindig törekedni, hogy a vak gyermek maga kutasza és fedezze fel a dolgokat. A vakok intézeteiben tehát fokozatosan érvényes az az elv, hogy minél több időt tölteni a szabadban, ki az új dolgokhoz! Passzív érzékeltetéssel sohasem szabad megelégedni! Mindig az legyen az érzékeltető oktatás feladata és fő célja, hogy a tapintás élményt, átélést nyújtson a gyermeknek. Csakis az ily módon végeztetett tapintás ingerli a gyermek aktivitását s csak így válik a kezdetben passzív tapintás aktívá. Nagyjelentőségű az érzékeltetésnél az az eljárás, ha mindig arra törekszünk, hogy a gyermek minél több egy- és ugyanazon nembe tartozó dolgot ismerjen meg, lehetőleg minél több érzékszerv útján. Ily módon absztrakciós folyamatot és a fogalomalkotást szolgáljuk, amelyek általában annál jobbak, minél nagyobb homológ sorral rendelkezik a vak gyermek az egy- és ugyanazon nembe tartozó dolgokat illetőleg. A csoportábrázolások érzékeltetése ugyancsak nagyjelentőségű, mert ily módon a növendékek áttekinthető és rendező képességét fejlesztjük. Nem szabad sohasem megfeledkezni arról, hogy amíg a látószerv az összbenyomásból (simultan-képből) részekre osztva halad az egyes jelenségek felé, addig a ta-

pintás érzékszerve először analizál és az így szerzett elemekből építi fel szintetikus uton az összképet, tehát minél többoldalú érzékeltetés és csoportos ábrázolás a szintetikus felépítést csak elősegíti. Különösen nehéz vakoknál a mozgásfolyamatok megfigyelése, miért a különböző mozgásokat (technikai eszközök, állatok mozgásformáit, történelmi eseményeket stb.) megfelelőleg érzékeltetni az érzékeltető-oktatás feladata.

2.

Mozgás és szokásgyakorlatok.

Az izom-, erő-, helyzetérzet-, becselő- és tájékozódóképesség, a helyes mimika, valamint az önkiszolgálásra való tervszerű és órarendszeres nevelés a vak gyermekek testi-, értelmi- és érzelmi önállóságát nagymértékben szolgálja. A gyermeket ily dolgokra rendszeresen nevelni nem szükséges; a világtalant ellenben, minthogy utánzás folytán ezeket önerejéből elsajátítani nem tudja, a meglevő érzékszervek útján kell erre rendszeresen nevelni. Igen sok vak egyén az életben azért nem tud — többek között — megfelelő mértékben érvényesülni, mert a napi életben megkívánt helyes mozgásformákat és jómodort sohasem volt módjában elsajátítani. Általában a mozgás- és szabadgyakorlatok feladata az, hogy a vak egyént minél inkább társadalomképessé tegye.

3.

Testgyakorlás.

A vakok intézeteiben a tornának szintén gyógyító- nevelői jellegűvé kell átalakulnia. A testgyakorlás célja és feladata tehát nemcsak a növendékek erősítése, hanem egyben a bátorság, a vállalkozókedv és a normális dinamikus érzelmek felébresztése és kifejlesztése.

4.

Erkölcsei- és szellemi önállóságra való nevelés.

Az abnormális érzelmi élet kiegyensúlyozása szempontjából a szellem lehető legnagyobb szabadságára van szükség. Ily módon a növendékek aktivitása a szellemi önaktivitás révén elegendő tápot nyer és meggátolja az abnormális érzelmi megnyilvánulások felélesztését és állandósulását.

Kifejlesztendő volna: a) megfelelő, bizonyos fokú, a nevelői tekintélyt és fegyelmet támogató önkormányzat, mely az osztályszellemre, rendre, pontosságra, valamint az erkölcsi és szellemi önevelésre terjedne ki; b) szervezendők volnának ugyancsak ily célkitűzéssel — a meglevők mellett még egyéb — megfelelő ifjúsági egyesületek: olvasó, zene, rádió, sakk, turista stb. körök, melyek bizonyos fokig önállóak volnának és ezzel úgy a szellemre, mint az intézeti rendre, valamint a szabad idő célszerű felhasználására nagy befolyást gyakorolnának. (Folyt. köv.)

Tantervünk revíziója.

A legjobb tanterv ez az egyetlen, kicsi mondat volna: »Tanítsd a siketnémát beszélni!« De hát, emberek vagyunk s ahányan vagyunk annyiféleképen magyarázók ezt a mondatot. Szükségünk van tehát irányításra, szükségünk van az elvégzendő feladatok részletes megjelölésére és ezek pontos körülhatárolására. Ez eddig is meg volt. Van tantervünk! Most javítani akarjuk. De ne felejtjük el, hogy bármennyit módosítunk rajta, mindig csak keret lesz, amelyet a mi pedagógiai munkánkkal kell, tartalommal megtöltenünk.

Keret lesz, amelybe nekünk kell belealkotnunk a képet, melynek címe: Surdus Loqens. És lehet ez a keret szinaranyból és ragyoghatnak rajta ékes gyémántok, a kép mégis értéktelen lesz, ha kontráczek festették, míg egyszerű keretbe is műremeket alkothat az »Igaz Mester«, ha elegendő ideje van hozzá.

Mert a jó munkához idő kell! S minél jobb munkát kívánunk, annál több időt kell adnunk tanárnak, tanítványnak egyaránt!

A taneredményt tehát nem fokozhatjuk azzal, ha a tantárgyakat csereberéljük, ezt kihagyjuk, amazt betoldjuk, ezt előbbre tesszük, amazt pedig hátra toljuk. Azzal sem fokozhatjuk, ha egy meghatározott módszertani eljárást irunk elő. Igaz, hogy a helyes módszer nagyon fontos, de nem szabad elfelejtenünk, hogy több ut is vezet Rómába. Láttam pld. a Schneider-féle eljárással szép eredményt és tudok csapni való rosszról. Láttam az egészből való kiindulás mellett szép kiejtést, de láttam a hangok izolált képzése után még szebbet. Azt is figyelembe kell vennünk, hogy az egyes módszerek mellett kardoskodó pedagógusok akaratlanul, (hangsúlyozom: akaratlanul) megtévesztik az embert, mert azért, hogy szép eredményt mutathassanak fel módszerükkel, kétszeres erővel fekszenek neki a munkának s elfelejtik, hogy ennyi energiával más módszerrel is érhetnének el hasonló eredményt.

A taneredményt csak úgy fokozhatjuk, ha a tanítási időt meghosszabbítjuk. Ezt érezték az illetékes körök, amikor tantervrevízió nélkül is, az eddigi 8 évet alul megtoldották egy kilencedikkel: az az előkészítő osztállyal.

A jóakarát tehát meg volt, de az eredmény nem volt kielégítő, mert a III. osztályban már alig van különbség az előkészítőbe járt s az odá nem járt növendékek beszéde között. Egy egész esztendei tanulási többletnek pedig sokkal nagyobb, sokkal mélyebb s különösen sokkal tartósabb eredményt kellene érlelnie. Hisz fokozza ennek lehetőségét az is, hogy az előkészítő elég korán kezdi a beszédtanítást akkor, amikor a gyermekben a beszédösztön a legnagyobb s a beszéd iránti fogékonyság a legerősebb. Ennek igazolására hivatkozhatnám nagy tudósok megállapítására, de én csak arra a kíváncsi magyarrá hivatkozom, aki ott Amerikában 5 esztendő alatt sem tanul meg jól angolul, de az 5 éves fia néhány hónapi ott tartózkodás után már vigan hajdujudul.

Vagy tán nincsen a siketnémában elegendő beszéd-készség? Bizony van! S ennek igazolására megint csak hivatkozhatnám nagy

pszichológusok megállapítására, de én csak a mi kis beszédtanítási eredményeinkre hivatkozom, melyeket nem érhetnék el, ha nem volna növendékeinkben beszédképesség. S ha meg van a beszédképesség, akkor fokozni is lehet az eredményt.

Csakhogy itt valahol hiba van! S a hiba szerény nézetem szerint az, hogy fáradozásunk, munkálkodásunk eredményeinek legnagyobb részét elnyeli a begyakorlás hiányának molochja.

Kevés az idő! Ha pedig több időt szerzünk, úgy hogy még 1—2 évvel megtoldjuk a tanulási időt, akkor sem fogunk kielégítő eredményt elérni, mert akkor is csak 2—3 mondatocskára jut egy-egy tanítási órára.

Előveszem az alsó osztályok füzetét. Nézem azt a néhány szót és mondatocskát, amit e tanév első felében tanultak s elgondolom, hogy ha egy halló gyermek fél esztendő alatt csak 100, vagy 150 mondatocskát mondana, vajjon megtanulna-e beszélni? Ez ugye lehetetlen. S miért kívánunk akkor a siketnémától hasonló lehetetlenséget?

Tantervrevizióról beszélünk, pedig irányrevizióra van szükségünk! Legyen bátorságunk szakítani a multtal és szakítani a népiskolai osztályrendszer utánzásával. Legyen bátorságunk a saját lábunkra állni s a külföldet megelőzve, olyan utra térni, melyen előbb-utóbb ők is követni fognak.

Mi néma gyermekeket akarunk megszólaltatni, mi beszédet akarunk teremteni, beszédet pedig csak beszéddel lehet létrehozni. Gondoskodnunk kell tehát, hogy a beszéd megteremtésére elegendő idő, mód és alkalom adódjék.

Azért ne gyűjtsünk össze egy osztályba 12—15 gyermeket, hogy azok aztán óránként a legjobb esetben 1—2 szót vagy mondatocskát nyögdécseljenek, hanem adjunk egy-egy kiváló tanár keze alá 4—5 gyermeket, hogy azokkal beszélgessen s azokat beszéltesse.

Meg vagyok róla győződve, hogy ennek a kis családnak mindennapi, közvetlen, szubjektív megnyilatkozásaiból fel fog épülni az élő beszéd, mely a lélekből fakad és lélekké lesz.

Az előkészítő oktatás növendéklétszámának ilyen csökkenése hozza majd az igazi időnyereséget, mert így sokkal több mód lesz a beszéd begyakorlására, mint hogyha a mostani magas létszám mellett, évekkal meghosszabbítanók a tanítási időt.

Ez a kis létszám melletti előkészítő oktatás tartson 2—3 esztendőig. S legyen majd ennek az előkészítő munkának a tananyaga az, amit Hill atyamesterünk követelt: az iskolában, udvaron, kertben, faluban, városban, erdön-mezőn található személyek és tárgyak tulajdonságain, anyagán, cselekvésein, állapotain, részein és alkotórésein keresztül minden — fel a magas égi.

Ha így rendezzük be az előkészítő oktatást, akkor megoldhatjuk majd azt az első feladatot, amelyet mostani tantervünk kitűz, de amelyet eddig elérni nem tudtunk: elsajátíthatjuk majd növendékeinkkel azt a kifejezési képességet »mellyel az érzékű, rendes szellemi képességű 6 éves gyermek iskolába lépésekor rendelkezik.«

S ha ezt az első és legfontosabb célt elértük, akkor csinálhatunk az így előkészített növendékekből nagyobb csoportokat és elsajátíthatjuk velük az elemi iskolai ismereteket oly alaposan, hogy ezekre később minden nehézség nélkül középiskolát lehet majd építeni.

Hallásvizsgálatok.

Cz. M. 636. **Kt:** Állítólag 7-éves korában siketült meg. 6-éves korában elemibe járt $\frac{1}{2}$ évig, ekkor megbetegedett, kiütései voltak, orvos kezelte. Szülei élnek, 4 testvére van, mind hall, egészséges. **L:** Rendesen fejlett gyermek. Hallása J. f.: 1 m társalgó b. suttb. 0 W.: közép R: +, csfv: 10:14, c_2 : 15, c_3 : ?, c_4 : 8, dh: ép. Bf: társb. 20 cm. suttb. semmi, R: —, csfv: 0, c_1 : 10, c_2 : 10, c_3 : ?, c_4 : 0, dh.: ép. **Kj:** Meningitis.

V. J. 629. **Kt:** Siketen született, 2 testvére van, egészségesek, hallanak, úgyszintén szülei is, kik mindketten élnek. **L:** közepesen fejlett leány, belső szervei épek. Erősen megnagyobbodott nyakmirigyek és szűk garat. Hallás: J. f.: társb. a. c. suttb.: 0, W: bal, R: —, C: 2, c_1 : 14, c_2 : 20, c_3 : 80, c_4 : 10, dh: gyöngyházfényü, kissé behuzódott megtartott reflex. B. f.: 0, R: —, csfv: 12, C: 0, c_1 : 8, c_2 : 18, c_3 : 4, c_4 : 10 dh: Heges, elég jól megtartott refl. gyöngyházf. **Kj:** Otit. med. cath. chron. cath. tub. bilat.

P. G. 625. **Kt:** Négy éves korában siketült meg. Szülei élnek, hallók, egészségesek, három testvére van szintén egészségesek. **L:** jól fejlett fiu, garat képletek normálisak. Hallás: J. f.: 0, W: közép R: —, csfv: 14, C: 0, c_1 : 0, c_2 : 0, c_3 : 0, c_4 : 0, dh: ép. B. f.: 0, R: —, C: 0, c_1 : 0, c_2 : 0, c_3 : 0, c_4 : 0, dh: óp. **Kj:** Meningitis.

B. L. **Kt:** Siketségének oka ismeretlen. **L:** Jól fejlett. Hlls: J. f.: a. c, W: közép, csfv: 12, C: 8, c_1 : 10, c_2 : 16, c_3 : 4, c_4 : 10, dh: Heges. B. f.: a. c, R: —, csfv: 12, C: 8, c_1 : 10, c_2 : 16, c_3 : 4, c_4 : 10, dh: heges. **Kj:** scarlt.

T. S. 600. **Kt:** Siketségének okát nem tudja megmondani, 2 testvére van, egy meghalt. Mindkettő egészséges, hall, szülei szintén. **L:** Jól fejlett gyermek. Hallójárat ép mindkét oldalon. Hallás J. f.: 0, W: közép R: —, csfv: 11, C: 0, c_1 : 0, c_2 : 6, c_3 : 4, c_4 : 0, dh: Heges. B. f.: 0, R: —, csfv: 11, C: 0, c_1 : 8, c_2 : 20, c_3 : 5, c_4 : 6, dh: Heges. **Kj:** Otitis med. cat. chr.

N. L. 715. **Kt:** Siketségének okát nem tudja megmondani. Szülei egészségesek, hallanak, egy testvére van. Egy unokatestvére siketnéma, **L:** Jól fejlett fiu. Durva vizsgálatra hallás baloldalon van. Hallójárat mindkét oldalon ép. Hallás: társb.: 0, W: közép, R: —, csfv: 12, C: 0, c_1 : 0, c_2 : 0, c_3 : 0, c_4 : 0, dh: ép, megtartott fényreflex. B. f.: társb.: 0, R: —, csfv: 12, C: ?, c_1 : 20, c_2 : 17, c_3 : 5, c_4 : 8, dh: ép, megtartott reflex. **Kj:** Aff. nn. ac.

K. J. 740. **Kt:** Siketségének okát nem tudja. Törvénytelen, anyja egészséges, hall, testvérei szintén hallanak, egészségesek. **L:** Közepesen fejlett, belső szervei épek, garat szűk. Hallás J. f.: 5 m társb. és $1\frac{1}{2}$ m suttb.

Sz. J. 760. **Kt:** Állítólag kisgyermekkorában fertőző-betegségben siketült meg. Anyja egészséges, Atya tüdővésznben meghalt. **L:** jól fejlett és táplált gyermek, egészséges, garat szűk, megnagyobbodott nyaki mirigyekkel. Valószínűleg vörhenyen esett át. Hallás J. f.: a. c., W: jobbra, R: +, csfv: 14, C: 17, c_1 : 22, c_2 : 16, c_3 : 8, c_4 : 6, dh: erősen behuzódott, fényvesztett, apró reflex. B. f.: 20 cm társb., suttb.: 0, R: +, csfv: 14, C: 16, c_1 : 40, c_2 : 29, c_3 : 12, c_4 : 24, dh: erősen behuzódott, fényvesztett, reflex nélküli. **Kj:** Aff. nn. ac. p. scarlt.

V. J. 709. **Kt:** Siketségének oka ismeretlen. Szülei élnek, három testvére van, hallanak, egész égesek. **L:** Egészséges, jól fejlett és táplált. Hallójárat mindkét oldalon ép. Hallás: J. f.: a. c., W: közép, R: —, cstv: 14, C: 0, $c_1: 2$, $c_2: 4$, $c_3: 1$, $c_4: 0$, dh: ép. B. f.: a. c., R: —, cstv: 14, C: 0, $c_1: 16$, $c_2: 20$, $c_3: 9$, $c_4: 7$, dh: ép. **Kj:** Otitis med. cat. chr.

V. E. 683. **Kt:** Született siketn. 3 testvére meghalt, 3 él, hallanak, a szülők szintén. **L:** Közepesen fejlett és táplált leány. Ép hallójáratok, ép garatüreg. Hallás: J. f.: 0, W: közép, R: —, cstv: 10, C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 6$, dh: heges, szürke. B. f.: 0, R: —, cstv: 10, C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 6$, dh: heges szürke. **Kj:** scarlatina.

Sz. P. 689. **Kt:** Siketségét $\frac{1}{2}$ éves korában szerezte agyhártyalobban. Egy testvére van, hall, egy meghalt. Szülei élnek, egészségesek, hallanak. **L:** Közepesen fejlett, garatürege normális. Hallójárat mindkét oldalon ép. Hallás: J. f.: 0, W: közép, R: —, cstv: 10, C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 0$, dh: Erősen behuzódott heges. B. f.: 0, R: —, cstv: 10, C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 3$, dh: erősen behuzódott heges. **Kj:** Meningitis.

S. J. 707. **Kt:** született siketnéma. Szülei élnek hallanak, egészségesek, egy testvére van szintén hall, egészséges. **L:** Jól fejlett és táplált. Hallójárat mindkét oldalon ép. Hallás J. f.: 0, W: bal, R: —, cstv: 14, C: 0, $c_1: 3$, $c_2: 6$, $c_3: ?$, $c_4: 0$, dh: erősen behuzódott, fényvesztett reflex nélküli. B. f.: 0, R: —, cstv: 14, C: 3, $c_1: 8$, $c_2: 14$, $c_3: ?$, $c_4: 0$, dh: ép, normális reflex. **Kj:** Otitis med. cat. chr.

N. J. 606. **Kt:** Állítólag siketn született. Szülei élnek, egészségesek, hallanak, két testvére van kik közül bátyja szintén siketnéma, együtt vannak az intézetben. 1920-ban jött az intézetbe, most a 8-ik osztályt járja közepes eredménnyel. **L:** jól fejlett egészséges fiu. Hallás: a. c. W: közép, R: —, cstv: 11, C: 6, $c_1: 2$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 0$, dh: fényveszt. behuzódott. B. f.: a. c, R: —, cstv: 11, C: 4, $c_1: 2$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 0$, dh: fényevt. behuzódott. **Kj:** Affectio nn. acustici.

H. S. **Kt:** Született siketnéma, szülei élnek, egy testvére van. **L:** Egészséges, jól fejlett. Hallás: J. f.: a. c. W: közép, R: +, cstv: 12, C: 24, $c_1: 20$, $c_2: 44$, $c_3: 8$, $c_4: 16$, dh: ép, behuzódott. B. f.: a, c, R: +, cstv.: 12, C: 18, $c_1: 22$, $c_2: 44$, $c_3: 8$, $c_4: 16$, dh: ép, behuzódott. **Kj:** Aff: nn. ac.

K. T. 687. **Kt:** Szülei élnek, három testvére van, mind egészségesek, hallanak. Állítólag ragályos betegségben volt. Közlebbi felvilágosítást siketségére vonatkozólag adni nem tud. **L:** Közepesen fejlett. Hallás: Jf: Társb.: $1\frac{1}{2}$ m., S. b.: 50 cm, W: közép, R: +, cstv: 12, b: 16, $c_1: 11$, $c_2: 20$, $c_3: 7$, $c_4: 7$, dh: normális. Bf: társb.: $1\frac{1}{2}$ m., suttb.: 50 cm., W: közép, R: +, C: 18, $c_1: 12$, $c_2: 30$, $c_3: 6$, $c_4: 9$. dh: normális. **Kj:** Cath. tub. bilat.

K. S. 764. **Kt:** Szülei élnek, siketnémák, a nagyszülők is az apai ágról. Két testvére van, egyik hall, másik siketnéma. **L:** Egészséges szervezet. Hallás: J. f.: 0, W: közép, R: —, cstv: 14, C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 0$, dh: roncsolt, gennyes. Bf: 0, W: közép, R: —, Cstv: 14., C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 0$, dh: roncsolt, gennyes, Bf: 0, W: közép, R: —, Cstv: 14, C: 0, $c_1: 0$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 0$, dh: gennyes, roncsolt. **Kj:** Aff. nn. ac. p. scarlat.

V. T. 733. **Kt:** Szülei élnek, hallanak, 7 testvére van, mind egészséges, hall. Nyolc hónapos korában siketült meg tifuszban. **L:** Jól fejlett leány, garat ép, érzékszervek jók. Durva hangra bizonytalanul reagál. Hallás: Jf.: 0, W: közép, R: —, cstv: 15, C: 0, $c_1: ?$, $c_2: 0$, $c_3: 0$, $c_4: 4$, dh: heges. Bf: 0, W: közép, R: —, Cstv: 15, C: 0, $c_1: ?$, $c_2: 5$, $c_3: ?$, $c_4: 0$, dh: heges. **Kj:** Meningitis.

G. J. 704. Kt: Szülei élnek, egészségesek, hallanak, 9 testvére van, mind hall és egészséges. Siketségének állítólagos oka, hogy 2^{1/2}-éves korában fejre esett. L: Jól fejlett és táplált fiu, erősen hurutos orr- és garatképletek, mindkét csúcspont felett tompult kopogtatás, érdes kilégzés. Hallás: If: a. c., W: közép, R: —, Csontv.: 10., C: 0, c₁: 9, c₂: 20, c₃: 10, c₄: 15, dh: heges, Bf: a. c., W: közép, R: —, csv: 8, C: 0. c₁: 9, c₂: 24, c₃: 10, c₄: 15, dh: heges. Kj: Otífts m. cath. chron.

Az itt felsorolt kórképek valamennyie siketnéma-intézeti növendék kórképe. Tehát *siketnémák*? A fül leletek alapján nem tekinthetők azoknak, az intézeti elhelyezés azonban azzá teszi őket. Valamennyi siketnéma intézetben elhelyezett valamennyi gyermek, abban a pillanatban, amint a siketnéma intézet kapuját átlépi, közös nevezőre hozatik, amely közös nevező ebben a szóban nyer kifejezést: »*Siketnéma*.« A számlálóban pedig helyet foglal a beteg gyermek egyetlen tünete: »nem beszél.«

Ezt a törtet:

$$\frac{\text{nem beszél}}{\text{siketnéma}} = \text{siketnéma intézet, akarja a siketnéma}$$

oktatás megoldani. Ennek a törtnek a megoldása folyik pár száz éve és valljuk meg őszintén, az az érzése az embernek, mintha ez a megoldás megmerevedett volna. Az az érzése az embernek, mintha e megoldásához tegnap fogtunk volna hozzá. Nekem, mint ez oktatási ág egy szerény kutatójának, az a megállapításom — a hallásvizsgáló diagnosztika alapján — hogy nem bennünk, hanem a feladatban van a hiba. Intézeteink valamennyi gyermekét a hallás diagnosztika alapján nem lehet a tört által mutatott közös nevezőre hozni. Nem lehet valamennyi gyermekünkre azt mondani, hogy *siket*. Tehát a siketnéma oktatás törtjének közös nevezője, lenne: *néma gyermek*.

Mi kerül most már a számlálóba?

Azok a diagnosztikus tények, melyeket a hallásvizsgálatok nyújtanak: *teljesen siket, hvilla megütésére való hallás, pillanatnyi hallás, erősen rövidült hallás, centrális hallás zavar, nagyothallás, beszédmaradvány*. Ezeket kell intézeteinknek beszélővé tenni. Ezek számára kell írni a tantervet. Ezek számára kell kitalálnunk módszereket, technikai eszközöket melyek igénybevételével munkánkat könnyebbé és mégis eredményesebbé tehetjük, s így intézeteink rentabilitását biztosítani tudjuk.

Az új feladat tehát tört alakban:

$$\frac{\text{s. + nh. bm. + zs. + stb.}}{\text{néma gyermek}} = \text{beszéd iskola.}$$

A siketnéma oktatás az adminisztráció, az egységes áttekintés végett az »iskola« keretei közé szorított. Az »iskola« fogalma tömegmunkára van beállítva. A siketnéma intézetek gyermek anyaga pedig teljesen individuális. Hogy egy teljesen jó hasonlattal éljek, a siketnéma intézetek ma olyanok, mint a rosszul vezetett kórház, ahol csak egy fogalom él: a »beteg« és tekintet nélkül a beteg betegségére, egyformán herba teát kap mindenki. Szerény véleményem szerint a siketnéma intézetek eme herba teája az az »egységes tanterv«, amelyre természetesen nagy szükség van, de amely sajnosan nem veszi figyelembe azt, hogy a siketnéma intézetekben a közös nevező nem a siketnéma, hanem a néma gyermek és hogy a némaságnak nem egyedül a siketség

az okozója és hogy egészen másképpen kell a centrális siketségben szenvedő gyermekkel a beszéd megtanulása szempontjából elbánni és egészen más eredményekhez jutunk a pl. rövidült hallásban szenvedő gyermeknél audion lámpával, mint anélkül. Egy egységes anyag feldolgozására szorítja a különféle diagnosisu gyermekanyagot.

A siketnéma intézetekben végzett hallásvizsgálatok feltétlenül arról győzik meg az elfogulatlan kutatót, hogy Bezoldnak az ő csövével és Urbanschischnak hallási gyakorlataival, tökéletesen igaza volt.

Nekem szent meggyőződés, hogy a mai technikai eszközök között a siketnéma oktatás számára az audion lámpa döntő jelentőségű. Nem mintha ez a »siketnémák oktatását« megoldaná, vagy mintha majd a jövőben nem kellene siketnémákat tanítani a mai módszerekkel, hanem egyszerűen azért, mert az audion lámpának az igénybevételével, mind kevesebb és kevesebb lesz azoknak a gyermekeknek száma, akik az audion erősítővel felfokozott hangot nem hallják, vagy nem tanulják meg hallani és ennek folytán mind kevesebb és kevesebb lesz azoknak a gyermekeknek a száma, akik csak articulatios uton, kynesthetikus módszerekkel fognak taníttatni a hangzó beszédre.

Nem szeretném, ha bárki is félreértené szavamat. A siketnémák oktatását én az articulációs módszerekkel megoldottnak látom. Siketnémák tanítása kizárólag csak kinesthetikus uton lehetséges. És aki siketnémát úgy ahogy megtanít 8 év alatt beszélni, az oly munkát végzett, mint ez ország iskolarendszerének egyetlen pedagógusa sem, mert ugyan melyik iskolában tanítanak meg a tanulóknak egy idegen nyelvet beszélni?

A »siketnéma oktatás«-t a jövő feltétlenül megfogja különböztetni »a beszédnek hallás útján való mesterséges tanításától.«

A »siketnémák oktatása« ezzel óriási lendületet fog kapni, mert a siketnéma gyermekanyag megkevesbedik és ezzel ez a terület ráterhet a *beszéltetésre*, a beszéd folytonos alkalmazására. Nem *tanítják* majd a beszédet, hanem a tanár beszélgeti majd a növendékeit, mert osztályában kevesen lesznek, ezzel szemben az audion erősítővel felszerelt osztályok tanulóinak a száma megszorodik, mert itt a beszéd-tanítás nem kynesthetikus, hanem hallás útján fog majd történni. Ennek az iskolának a neve nem »siketnéma intézet«, hanem »beszéd iskola« lesz, melynek növendékei amikor elhagyják annak kapuit, nem »siketnémák« és nem tömörülnek a »siketnémák — mondjuk — klubjában«, hanem »beszélő siketek« lesznek és a klubjuk neve: »a beszélő siketek Klubja.«

Az a meggyőződés, hogy az az intézet fogja elvinni a pálmát, amely minél előbb rátér a hallásvizsgálatok alapján történő selectiora és az az intézet fogja elvinni a pálmát, amely legelőbb le tudja törölni homlokzatáról a »siketnéma intézet« elnevezését. Az az intézet lesz ennek az oktatási ágnak Mekkája, amely legelőbb segítségül hívja a technika eszközeit, oktatási eredményeinek fokozására. A gépek korszakát éljük és ha nem használjuk fel a gépek nyújtotta segítséget, akkor a gépek megesznek, megcsufolnak bennünket. Ott kell megragadni a tanítási eszközt, ahol az kínálkozik. Sem Urbansichisch, sem Bezold nem tévedtek, amikor a beszédnek a lehetőség és adottság határain belül — hallás útján való tanítását proponálták és erőltették. Kerestek céljuk eléréséhez eszközöket. A technika akkor még nem állott rendelkezésükre ilyen pazar segédeszközökkel. Mert ha akár Bézold, akár Urbansichisch kezében az audion lámpa már meglelt volna, akkor ma ez az oktatási ág egészen más képet mutatna. Az Ó

nagy tudásuk és tekintélyük egymaga biztos záloga lett volna a módszer bevezetésének és kipróbálásának. Az Ő nagy szavuk a selektiot ilyen irányban végre tudta volna hajtani. Mi, gyöngé utódok, csak arra vagyunk képesek, hogy kísérletképpen próbálkozzunk eme kérdések gyakorlatával. Nekem az a propositio, tegyünk próbát, tegyünk kísérletet ezen a téren. A magam kísérleti anyaga nagyon szép, nekem vannak eredményeim, maguk az eredmények annyira meglepőek, hogy ezeket én semmi esetre sem hozom mindaddig nyilvánosságra, amíg biztos voltukról nagyobb kísérleti anyagon, szakemberek ellenőrzése mellett nem győződtem meg. Akkor és csakis akkor jönne részemről a gyakorlati vonatkozású beszámolás, mert aki ismeri azt az ádáz harcot, mely a kérdés körül lezajlott, az tisztában van azzal, hogy ebben a kérdésben egy többszáz éves módszer és gondolkodás bizonyos átcsoportosításáról van szó, amely átcsoportosítás sikerétől függ »a beszélő siketek«, az »aphasiások«, »a hallásmaradványosok«, a »siket-némák«, a »hallónémák« oktatásának fejlődése és a »beszéd iskolák« megszületése.

(Folyt. köv.)

Dr. Bárczi Gusztáv.

A fogalmazás tanítása a siketnémák intézeteiben.

Irta: *Igler Antal*, Budapest.

(Folytatás és vége.)

V. A fogalmazás tartalmi tárgyköre.

1. A tanítási anyag felhasználása.

A tanítási anyagnak a leírása látszik a legegyszerűbb anyagu fogalmazásnak. Itten ugyszólván csak *utánzásról* van szó. A gyermek emlékezetében meg van még a fogalmazandó anyag, a hasznát kifejezésekkel együtt.

Az alsó osztályokban majdnem szószerint le is írják a kívánt tételt; majd a szókincs bővülésével, már egy-egy új szó alkalmazásával fejlődik az önállóságra való törekvés is. Az alsó osztályokban majdnem minden *beszélgetési anyag* alkalmas a fogalmaztatásra. Hiszen a gyermeki érdeklődés körében felmerült anyagot erős érzéklettel, szómagyarázatokkal, szemléltetve beszéljük meg. Számtalan esetben tárgyaljuk pl. egy-egy növendék betegségét. Be is kerül a beszédtanítási füzetbe többször is, egy-egy új kifejezéssel bővítve. Hasonló előforduláskor ne a beszédtanítási órán tárgyaljuk, hanem fogalmazási órán szólítsuk fel a növendékeket, hogy írják le: »Hol van János?« Megtörténik, hogy egy gyermek elesik, megüti magát s vérzik az orra. Ahogyan ezt az esetet megtárgyaljuk a beszédgyakorlati órán, úgy ismétlődő esetben írják le a fogalmazási füzetbe. Megkérdezzük: »Mi történt veled?« Ki lökött meg? Mit csináltál? Fáj-e?« Az ilyen beszélgetésben részt vesz az egész osztály s azután leírják: »Mi történt Sándorral?«

A fentiekhez hasonló anyag a II—VIII. osztályban kerül feldolgozásra s főleg olyan anyag választandó, amely érzelmeket keltő mozzanatok megírását teszi lehetővé. A különbség osztályonként az lesz, hogy az alsóbb osztályokban a *puszta tény megállapítására* szorítkoznak, annál is inkább, mert valamely jelenségre itt még kötött kifejezésformák vannak. Későbbben bővül a kifejezés egy-egy *jelzővel, önálló megfigyelés beleszövéssel*, majd *szociális és erkölcsi* vonatkozások nyomai is jelentkeztek a *fejlődési korokhoz* mérten.

Ugyanazon anyagnak ismételten való leírásakor rendszeren a cím megválasztásával adjuk meg azokat a szempontokat, amelyek a leírást irányítják. Például, a fent említett baleset alkalmával, ha magát a *tényt* kívánjuk, ezt a címet adjuk: »Mi történt Sándorral? (... Sándor elesett. Megütötte magát. Vérzik az orra...); ha *érzelmet* akarunk kifejeztetni, akkor: »Sándor sir.« (... Én is elestem már. Nekem nem fáj. Sajnálom Sándort...); ha *erkölcsi* felfogást kívánunk: »Sándor megbocsájtott Jánosnak.« (... János azt mondta: Ne haragudj, nem akartam. Jól van, nem haragszom, felelte Sándor...); ha *logikai* felfogást kívánunk eredményül, akkor: »Ne fuss a folyósón.« (... A folyósón nem szabad futni. Sok kis gyermek van ott. Aki fut, az felkötöheti őket. A folyósó kemény. Aki elesik, még a lábát is kitérheti...);

ha pedig pl. azt akarjuk, hogy az egészségügyi ismeretek dominálnak, akkor: »Hogyan állítom el az orrvérzést?« (... János odavezette a vizcsaphoz. Azt mondta, hogy mosd meg az orrodát. Sándor vizet szívott fel, és a fejét hátra hajtotta. Akinek vérzik az orra, nem szabad az orrát kifujnia...)

A fejlődés eredménye az, ha az egyik cím alatti dolgozat, a többi cím alatt kívántakat is felhasználja, illetve kifejezésre juttatja a kidolgozásban. Együttal magyarázata annak is, hogy egy eseményt miért kell osztályonként — esetleg többször is — feldolgozni.

A reál-tárgyak anyagából fogalmazásra a tanult anyagnak tágabb feldolgozását és alakítását követelő anyagot választunk. Ilyenek pl. Hogyan gyűjti a méhecske a mézet? Mit látok hazamenet a vonatból? Az én falum. (Kik laknak ott? Mivel foglalkoznak? Milyen érdekes látni való van ott? Mit szeretek legjobban a falumban? stb.) Miért sir a kis baba? Hogyan készítek papírsárkányt? stb. stb. Hálás dolog a *természettani kísérletek* leiratása is, mert érdekkeltők, tevékenységet kívánnak, szemléletesek és gyakorlati alkalmazásúak. A fogalmazást nem kell külön előkészíteni. A fogalmazásnak előkészítője maga a természettani óra. Pl. fizikai kísérletek során bemutatjuk, hogy az üvegpohár alá tett gyertya elalszik, mert az oxigén elfogyott, a megmaradt nitrogén meg nem táplálja sem az égést, sem az életet. A kísérlet lefolyását a gyermekek nyomban irhatják az észlelt jelenségekkel együtt: »A tanár ur üvegpohár alá tett egy gyertyát. A gyertyát meggyújtotta. Nem sokáig égett. Egyszer csak elaludt...« A tanultak alapján — Miért aludt el a gyertya? A szobában mit lélegzünk be? Mit lélegzünk ki? stb. — a fogalmazási órán leírják: Miért kell szellőztetni?

Az anyag leírásánál részletes vázlatra egyáltalán nincs szükség. Tárgyalásakor úgy is meg van kötve a sorrendje és a mennyisége. Az új szavak és az esetleges terminus-technikusok felkerülhetnek a táblára, hogy ezek nem tudása ne okozzon zavart a kifejezés megválasztásában. Egyébként pedig óvakodni kell a vázlat után való fogalmaztatástól. *A vázlat megbénítja a kifejezést.* A vázlatos fogalmazásnak — amellet, hogy a logikusan felépített vázlat úgy sem fűdi a gyermek gondolkodásának az irányát — az az eredménye, hogy a legtöbb gyermek csak a vázlatban felírt mondatokat bővíti ki pár szóval: vagy nem tud többet, vagy nem érti meg a vázlatos menetet, vagy pedig nem mer mást is írni, mert azt gondolja, hogy az nem lesz jó. *Vázlat helyett inkább kérdezzen a gyermek,* ha bizonytalanságban van. Ugy is az a legjobb eljárás, ha a gyermeket egyéniségéhez mérten, a saját gondolatában igazítjuk el dolgoztatás közben. Majd megkérdezi a gyermek, hogy jól halad-e, s mi is érdeklődünk, hogyan gondolja ezt, vagy azt, mit akar tovább írni stb. Az ilyen kérdezősködéskor látjuk, hogy a gyermekben meg van a helyes kifejezés, csak sokszor nem meri leírni. Egészen felvidulva dolgozik tovább, ha biztatjuk: »hát miért nem írod le, amit mondtál!« *A vázlat tömegmunkát eredményez, osztálytanítás. A fogalmazás igazi fejlesztője pedig az egyéni oktatás.*

2. *Cselekvések, jelenségek elbeszélő formában való leírása:*

a) Kezdő gyakorlatok közé sorolhatjuk azokat a feladatokat, amelyekben a gyermek szeme előtt lefolyt (mesterséges beállítású) cselekvéseket kell leírniok *cselekvési sorrend* szerint. Pl.: kiállítunk az osztályba pár gyermeket, akiknek a cselekvését kell leírniok. (József ír. Pál rajzol. Gyula kiment stb.) Más alkalommal beviszünk az osz-

tályba egy kalickába zárt madarat. Letesszük az asztalra. Kinyitjuk a kalicka ajtaját. A madár kirepül. Valaki megfogja. Megbeszéljük, hogy visszategyük-e, vagy eresszük-e el stb. E cselekvéssorozatot kell leírni, lehetőleg cselekvési sorrend szerint. Ha szubjektív vonatkozású kifejezések is jelentkeznek, annál jobb.

b) Az *eseményeknek* leírását szintén a könnyebb tárgyú fogalmazások közé sorolhatjuk. Az esemény, a cselekvés mozgásánál és szubjektív kapcsolatainál fogva érdekli a gyermeket. A gyermek kérdései is a legtöbb esetben az emberi cselekvésekkel kapcsolatosak. A cselekvések szinte kiváltják a kifejezést. Az alsó osztályokban főként a mozgás és esemény *puszta visszaadását* várhatjuk; később *érzelmi* elemekkel keverednek és csak a legfelsőbb osztályokban remélhetjük, hogy *reflexív* (elmélkedő) gondolati elemek is nyilvánulnak, amikor a gyermek kiegészíti tapasztalatait másoktól hallott, vagy olvasott részletekkel. Tulsulyban, vagy tisztán nem jelentkeznek. Megjegyzendő, hogy az objektív megítélésű kifejezések (a rózsza szép) a siketnémáknál gyakrabban, sőt előbb jelentkezhetnek, mint a szubjektív természetűek, (jaj de szép) ha — a beszédtanítás kezdetén ilyen kifejezéseket sajátítanak el. A beszédkinccs fejlődésével azonban még akkor is tulsulyban vannak a szubjektív vonatkozású itélkezések, amikor már a velük egykoru halló gyermekek a magasabb fejlettségű objektív korban vannak. Ugyanis a siketnéma gyermek fejlődésében a szubjektív kor 1—2 évvel megnyulik, sőt még jóval későbbben is, jellemzően érzik a hatása a siketnémák gondolkozásán. A fogalmazás eredményének megítélésénél ezt figyelembe is vesszük.

A fogalmazás anyaga az osztály életében, az udvarban, az utcán, otthon stb. történt cselekvések és események. Elsőfokon valamely eseményből kiragadunk pár cselekvést pl.: Itt a mama, Almát adott stb. (Margitnak itt a mamája. Almát kapott stb. a kifejezés szerint.) A *középső fokon* az esemény részletesebb kifejezése szerepel. Az anyagot itt is olyan cselekvések uralják, amelyekben a gyermek érdeklődési körében álló személyek szerepelnek. (*Alkalomszerű jelenségek!*) Itt a momentán történő esetek és vonatkozások kidomborításával a szubjektív érzések keltette kifejezés a természetes. Rendszerezést, logikai menetet természetesen nem várhatunk. Elvégre amit a *gyermek* lát, az van a lelkében. Ne kényszerítsük olyan dolgok megírására, ami csak bennünket kapott meg. Egyik gyermek az állatkertben látottakat — nagyon helyesen — ennyivel fejezte ki: »Az elefánt Sándorra ráfujt. Sándor nagyon megijedt. Sokat neveltünk. Sándor azt mondta, miért haragszik reám az elefánt.« *Felsőbb fokon* már elvontabb célzatu, leírászerű kidolgozását kérjük az anyagnak.

3. Szabadtárgyu fogalmazások:

A szabadtárgyu fogalmazásoknak intensivebb művelése feltétlenül fontos és szükséges eljárás intézeteinkben. A fogalmazási formák közül a szabadtárgyu fogalmazásnál van a legnagyobb alkalom az *önálló cselekvésre* való képesség kifejlesztésére. Itt a tanuló felszabadul vezetésünk és támogatásunk alól, kénytelen igazán önállóan dolgozni. Kezdetben nehezen fog menni, éppen azért mert önállóságra vannak szoritva. Nem tudják mit irjanak, mit irhatnak, de egy kis gyakorlással szépen megindulnak. Mivel itt követik el a legtöbb hibát — ki-ki eelkalandozik, vagy egy helyben marad, mivel a hiba itt a legsajátosabb, a legegényibbb, a gyermek felfedezett hibája nyomán az egyéniségéhez mért lesz a helyesebb eljárásra való szoktatásunk is.

A szabadtárgyu fogalmazás nem jelent korlátlan szabadságot. A nagyon tág területek nem alkalmasak arra, hogy a gyermek alkalmas fogalmazási anyagot válasszon belőlük. A határtalan lehetőség megköti a gyermek fantáziáját, bizonytalanságba esik. Nem érett még arra, hogy önálló megítéléssel szabjon határokat, hát elcsügged. Kezdetben még az ilyen feladat is, mint pl. »A földmives tavaszi munkája«, túl általános terület arra, hogy a gyermek önállóan válassza ki belőle a megírandó részt. Vagy zabolátlanul ír össze minden félét, vagy nem tudja mit írjon. Jobb, ha a földmives, János bácsi, József apja stb. munkájának csak valamelyikét tüzzük ki feladatul.) Általában a tárgyat mi határozzuk meg; irányt adunk a gyermek képzeletének; egy gondolatcsapáson elindítjuk, azaz a fogalmazandó tárgy általános megjelölésével (szóval, rajzzal, tárggyal, dramatizálással) a gyermeket olyan érzelmi állapotba hozzuk, amelynek alapján beleéli magát a megírandó helyzetbe, de tovább már magára hagyjuk. Pl.:

Nini kis cica!... Hogy féll!... Hogyan kerülhetett ide? Vagy: Fényképet mutatunk: Ki ez a kis fiu?... Mi a neve?... Mekkora?... Hall-e?... Irj le mindent az öcsédről! Vagy: Tűz van!... A háztető már beszakadt... Egy kis gyermek bent maradt... Istenem... mi lesz vele?

Az elképzeltetett esemény beleéléses megírásánál a beleéltetés során, tetszésünk szerint, az osztály erejéhez képest irányíthatjuk a képzeletet. Nagy lehetőségek elé állítjuk a gyermeket ebben az esetben: »Egy kis leány van az utcán... Hogy sir... Miért sírsz?...« De ha még hozzátesszük ezt: »eltévedtem«, akkor már egészen kötött menetet szabtunk a gyermek fantáziájának.

Az alábbi két dolgozatot a következő előkészítés alapján írták a VIII. osztályban: Az I. sz. »Egy fiu felmászott a fára... Talán almát, vagy madárfészket akart szedni... Az ág eltörött... Irjátok le mi történt tovább! A II. sz. Jó estét!... Folytassátok tovább! (Megjegyzendő, előzőleg nem nagyon szereztek készséget ily irányu gyakorlásban, de az alábbi növendékek az osztály legjobbjai közül valók.)

I. Egy fiu felmászott a fára. Talán almát vagy madárfészket akart lopni. Az ág gyenge volt és eltörött, a fiu leesett és nagyon megütötte magát. A fiu keservesen elkezdett sírni. A fiu nem tudott fölkelni a földről, mert nagyon fáj a lába, A fiu sirva ment haza és elmondta a mamájának. A mamája megbüntette a fiut, mert rossz volt. A kis fiu bocsánatot kért a mamájától. És azt mondta, hogy soha többé nem fog felmászni a fára.

II. Egy kisleány Jó estét kívánt a szüleinek. És aludni ment. A kisleány az ágyban elmondta az esti imát és lefeküdt. És szép álmokat álmodott.

Klein Magda.

I. Egy fiu felmászott egy fára, almát, vagy madárfészket akart onnan levenni. Az ág azonban száraz volt és eltört, a fiu pedig leesett a földre. Mikor a földre pottyant nagyon megütötte magát. Talán még a fejét is betörte, vagy a lábát, vagy kezét kitörte, vagy ki ficamította. Nagyon elkezdett sírni és sántikálva ment haza. A mamája megrémülve kérdezte tőle, hogy mi történt. Mikor a fiu elmondta. A mamája megverte és nagyon fáj a lába vagy ahol nagyon megütötte magát, ágyban kellett feküdni. Ez volt a büntetése.

II. Jó estét! Hogy töltötte el e szép tavasz napját. Olyan jól mulattunk egész nap. A napon sütkéreztünk, sétáltunk, stb. Most este bizony jól esik egy kis hűvös levegő, pihenés, alvás.

Szalma Erzsébet.

I. Egy fiu felmászott a fára, almát, vagy kis fészket, madarat akart fáról elvenni. A faág azonban rossz volt, a fiu pedig leesett a földre, nagyon potyant, megütötte magát és keservesen sirt. Haza ment a mamájához, megijedt. A mamája

azt kérdezte tőle, hogy mi baja van. A fiu azt mondta, hogy leesett egy fáról. A mamája megverte a fiut, „Máskor nem szabad a fára mászni! Mivel nagyon fájt a lába, ahol megütötte magát ágyban kellett feküdnie. Ez volt rossz fiu.

II. Jó estét, Játék után jobban esik pihenni mindenkinek. Egész nap meleg időjárás volt. Az embernek nagyon melegük volt. Este az emberek nagyon pihennek le.

Németh István.

Érdekesen nyilatkozik meg e két dolgozatban a fantázia megköttöttsége. Az I. sz. aránylag elég szűk keretbe fogta a fantáziát. Az előkészítés tényleg nem is enged meg valami változatos feldolgozást. A három dolgozat menete egyforma. A II. sz. már sokkal nagyobb szabadságra készítet. A három dolgozat mindegyike más menetet mutat.

Képről való szabadfogalmazásra gyermek lapokban találhatunk elég sok szövegnélküli képet. A gyermek írjon a képhez szöveget. Az ilyen gyakorlatok meglehetősen fantáziát, jó következtető képességet és a *szókincs ügyes használatát* követelik meg. A gyermek *humora* is itt és a szabad tárgyú fogalmazásnál jelentkezik leginkább. A képről való szabadfogalmazás a komikum *fejmesérésére*, a szabad tárgyú fogalmazás pedig komikum *alkotására* alkalmas.

Egy tréfás képsorozat leírásánál (VIII. oszt.) — két kutya kergeti egy *fehér* macskát; a macska bemenekül egy kályhacsőbe s a két lesbe álló kutya megrökönyödésére, a cső másik végéből egy *fekete* cica rohan haza kis leány gazdájához — a humor, bár gyengén, de három gyermeknél jelentkezett. Az egyik gyermeknél: »nagyon mulatságos kép;« a másodiknál: »olyan fekete volt mint az ördög;« a harmadiknál pedig — és ezt a jelenetet találták legmulatságosabbnak — »mikor a kis leány meglátta, úgy megverte, hogy a cica fekete lett.« Kérdőkördéseimre kitűnt, hogy a gyermek már ismerte hazulról, azt a kifejezést, úgy megverték, hogy megfeketült bele. A képet ez a gyermek egész jól megmagyarázta; viszont mikor a jelzett mondat értelme felől kérdeztem, azt felelte, azért lett a cica fekete, mert a kis leány megverte. Ugy látszik a humor érdekében alkalmazta. Ugy egyeztünk meg az osztállyal, hogy írja inkább ezt: »a kis leány nagyon megszidta a cicát, amiért olyan kormosan jött haza.« Megjegyzem, ez volt az első ilyen fogalmazásuk, minden átmenet nélkül.

Érdekes bepillantást nyújtanak egyébként az ilyen szabadfogalmazások — e példa is — a gyermek lelki világába. A gyermek humorosnak találja, ha a bűnös megbűnhődik, ha a rossz büntetést kap. Igen ám, de tulajdonképpen itt nem a cica, hanem a kutyák érdemeltek volna meg a büntetést. Mégis a cicát ítélték el benne, mert ősi ösztönből az üldöző, az erősebb nyerte meg szimpátiájukat; a menekülő cica iránti részvét erősebb szociális érzést követel, viszont az ötlet honorálása meg magasabb értelem ajándéka. Kérdéseimre, hogy a kutyákat megbüntetnék-e, azt felelték, hogy nem, mert a kutya haragszik a cicára, mert ellenségek. (Alkalom az erkölcsi nevelésre.) De hatással volt a megítélésnél a nevelés is, amely a piszkos gyermeket, állatot elítéli, bünteti. Az egyik azt mondta, hogy a kis lány mossa meg jól a cicát szappannal és kefével, hogy többet ne menjen a kályhacsőbe.

Alkalmas példák kínálóznak feldolgozásra még az *erkölcsi élet* teréről, amelyek elvontságuk dacára, érzelmi állapotaik felelevenítésével alkalmasak lesznek a fogalmazásra. Nem arról van szó, hogy a gyermek erkölcsi értekezést írjon, hanem arról, hogy valamely erre alkalmas cselekvés, esemény feldolgozásakor a gyermek erkölcsi érzése, erkölcsi belátása, felfogása, vagy cselekvése is megnyilvánul.

jon. Gyakorlati cél, hogy a gyermek ezt írásban is kitudja fejezni; a tanár számára meg alkalom, hogy ilyen irányban is nyerjen betekintést a gyermek lelkébe. Az erkölcsi érzés spontán kifejezésére a VII–VIII. oszt. gyermek már megérett. Ha alkalmas esetekben ez nem jelentkezik, de jelentkezhetne, akkor ne mulasszuk el az erre való befolyásolást.

Elemi iskolai füzetekben nagyon jól sikerült szabad tárgy feladatokat találtam, mint: Miért nem szeretem a levest?... Eger a ruhában... Kedves Mikulás!... Aki haragszik, nincs igaza... Mit juttatnak eszembe a hónapok nevei... Gazdagodjam csak meg... Csacsiságaim!... Jaj, de megijedtem... Mit beszél a tavaszi gólyahír... stb.

4. Leírások:

A leíró forma a gyermeknek elég nehéz, mert kötött sorrendet, logikai felépítést és jó megfigyelőképességet követel. Az alsóbb osztályokban nem is szabad, de nem is lehet leíró-formát kívánni, mert a gyermek híján van azoknak az objektív ítéleteknek, amelyek alapján szemlélődik a felnőtt. Még a megadott vázlat sem használ. Fel-tétlenül szoktatni kell a gyermeket a leíró-forma elérésére. Lépésről-lépésre készítsük őket a megfigyelésre, osztályozásra, a jellemzőknek az észrebevására; tereljük gondolkozásukat logikai mederbe. Amíg pl. egy állatkerti kirándulás leírásánál az alsóbb osztályokban teljesen egyéni, csapongó lesz a leírás, addig a felsőbb osztályokban megfelelő bevezetéssel, egy kis rendszerességgel írják le az állatkertben, a madárházban, majd a növényházban látottakat az esetleges természetrajzi vonatkozásokkal. Természetesen nem száraz természetrajzi leírást kérünk, csak egy kis rendet a leírásban. Ezen belül azután az egyéni megnyilvánulásnak szabad teret engedünk.

Általában minden anyagot le lehet írni elbeszélő és leíró formában. Az elbeszélő forma az egyéni megnyilvánulásokat hozza felszínre, a leíró forma az általánosot rögzíti meg. Az első hó alkalmával nyilvánult kifejezések ilyen megírása: »Reggel a testvérem kinézett az ablakon és azt kiáltotta, hó esett. Siettem felöltözni. János elcsuszott az utcán. Pista havat tett a nyakamba stb.« — elbeszélés; míg ez a sablon: »A nappalok rövidülnek. Ólomszürke felhők borítják az eget. Mindent bevont fehérre az első hó stb.« — leírás.

Az érzelmi kifejezés a könnyebb, a logikai felépítés a nehezebb. E két minőségű kifejezés keveredése teszi zavarossá a siketnéma fogalmazását. Ugyanis a siketnéma gyermeki lelkülete mást diktálna, neem azt, amit leír. De sokszor csak egyféle, iskolás kifejezése van és kénytelen ezt használni, mert ezt tudja. A mesterséges beszédtanítás eredményeként kész formáknak, inkább objektív megítélésű, logikai menetet fedő kifejezések birtokában vannak. *És itt van az összeütközés!* Egy erős példával próbálom megmagyarázni állításomat. Az első fokon az utcát tárgyaljuk: »Az utca két oldalán házak vannak. A házak előtt gyalogjárda van. A két járda között húzódik a kocsit. A kocsitton kocsik járnak stb. stb.« Ezzel szemben az éveleji második osztályos növendékeimet többször kérdeztem, de maguktól is elmondták, hogy hol sétáltak tegnap. Egyetlen egy sem nyilatkozott arról, hogy szép házsorokat láttak, egyik sem mondta, hogy a gyalogjárdán mentek, a járdát szegélyező fákról sem beszéltek. De — versengve jelentették, hogy hazajövet látták, hogy két rendőr kísért egy embert. A keze össze volt kötve. »Lopott, Rossz. Jól van.« kifejezéseket használták. Nem említették azt sem, hogy szép kirakatok láthatók a járda

mellett, de örömmel számoltak be egy kirakati reklámról, ahol öreg nénikéknek maszkírozott bábuik kötik a hárisnyát a délutáni kávé mellett. »Láttam Néni-baba. Kávét ittam. Köt« kifejezésekkel.

Az utcának az előbbi leírása logikai felépítésű, az utóbbi az érzelmi kifejezések nyilvánítása. Láthatjuk, hogy az előbbi anyag az alsó fokon korai, s annak kifejezései, a gyermek spontán kifejezése szempontjából holt értékek. Nagyon valószínű, ha a gyermek nem tud jól fogalmazni, akkor rossz az alsó-osztályos beszédanyag. Nem a gyermeknek való kifejezéseket és kapcsolatokat tanítunk. Mert, hogy logikusan, részletesen, objektív megállapítással letudják írni az anyagot, arra, a szókincsük tulajdonképpen elegendő. A hiba inkább ott van, hogy a subjektív kifejezésbe kedvezőtlen körülményeiknél fogva (internátusi elhelyezés, vegyes osztályok, kevés beszédalkalom, inkább közlő, mint társalgási tanítási eljárás, nem megfelelő beszédanyag) nem gyakorlódhattak be. Így áll elő aztán az a lehetetlen helyzet, hogy a szókincs bővülésével mégis csak kiütözik a kis gyermek subjektivitása — az ifjúból — a naiv elgondolása, rendszertelen, csapongó, hézagos és logikátlan fogalmazásban. A mi kamaszkorban levő növendékeink *ekkor élük ki* tulajdonképpen a hat éves gyermek kifejezéseit és ekkor szakad meg az iskolabajlás kötelezettsége, amikor pedig rohamosan fejlődne a gyermek, a beszédhasználatot illetőleg.

A leírást megelőzik, illetve a rendszeres megfigyelést és a jellegzetesség meglátását célozzák a képről való fogalmazások. A képet azért választjuk az ilyen gyakorlatokhoz, mert a képen rögzítve vannak az események, tehát állandóan szemlélhetők.

Kezdetleges formájukban visszanyulnak az I—II. oszt. azon gyakorlataihoz, ahol csak egy cselekményt kell kifejezni. (Pl. A mama főz.) Később több, de ugyanazon képen előforduló cselekményt kell kifejezni. További fokon megtanítjuk a gyermeket a kép megfigyelésére. Először megállapítjuk, hogy mit ábrázol a kép, azután részletezzük. Ki kell emelni, hogy nem csak azt szabad leírniok, ami a képen van, hanem azt is, *ami a kép nézésekor az eszükbe jutott*.

Ha nagyobb cselekményű képről fogalmaztatunk, akkor annak csak egy-egy részletét írassuk le, mert az egész hatása megsemmisíti a részleteket. A mozi előadások leírásánál is az a baj, hogy képtelenek az összefüggő cselekményt leírni, mert valami jelentéktelen részlethez tapad a figyelmük, aminek a leírása egy-két mondatban ki is merül. Ilyen esetben célszerű a gyermekéket egyenként megkérdezni, hogy mi tetszett nekik a legjobban. Az összegyűjtött feleletekből megállapíthatjuk, hogy mely irányba tereljük a megbeszélést.

5. *Közéleti fogalmazványok*: L. Puha László: A fogalmazás tanítás anyaga és módja c. tanulmányában. (S. V. O. Ü. 1925. évi 7—10. szám.)

6. *A fogalmazástanítás szempontjainak összegezése.*

A fejlődési, érdeklődési és kifejezési koroknak megfelelő legyen a fogalmazás tárgya, mennyisége és feldolgozásmódja.

Az alsóosztályos beszédanyag elégítse ki a gyermek kifejezési szükségletét s ez anyagnak változatos feldolgozása — fogalmazási előgyakorlat — biztosítja az anyag hajlékonyságát és alakíthatóságát.

A fogalmazási anyag a felsőbb fokon kapcsolatos az egyes

tantárgyakkal; a fogalmazás a tanultakat elmélyíti, egyuttal alkalom a tanultak alkalmazására.

Egyik osztály fogalmazási anyaga átnyulik a másik osztály anyagába, de mennyiségi és minőségi differenciákkal. A fogalmazás terjedelme az V. o. 4—6 sor; a VI. o. 6—8 sor; a VII—VIII. o. 8—12 sor. A dolgozatok száma átlag az V. o. 20 fogalmazási és 10 nyelvmagyarázat, a VI. o. ugyanennyi, a VII—VIII. 30—35 fogalmazási és 10 nyelvmagyarázati.

Az általános című fogalmazványok gátolják a kifejezést; alkalmasabbak a megírásra az érdekkeltő részletek.

Vázlat helyett egyéni megbeszélés alkalmazandó, fogalmazás előtt, alatt és után, szükség szerint.

Az elbeszélő-forma az egyéni megnyilvánulásokat hozza felszínre, a leíró-forma az általánosot rögzíti meg. Az előbbi a könnyebb, az utóbbi a nehezebb.

A gyermek szubjektív kifejezéseire a cselekvések, átélt és szemlélt események, elképzelt jelenségek megírása az alkalmasabb.

Az események megírásánál eleinte a puszta tény, azután kapcsolatosan az érzelmek (esztétikai, szociális, erkölcsi) majd az értelmi (elmélkedő) elemek kifejezése jelentkezik.

A szókincs változatos és önálló használatára nagyon alkalmasak a szabad tárgyú fogalmazások.

A leíró-forma rendszerezésen alapuló, logikai felépítésű teljesítmény, amelynek elérésére már az előgyakorlatokban is szoktatni kell a gyermeket.

Az érzelmi és értelmi kifejezés közös és helyes megnyilvánulása közelíti meg a fogalmazás végcélját.

Anyag :

I—IV. osztály.

Kifejezési gyakorlatok:

Rajzos kifejezések:

Szerzett fogalmak lerajzolása.

Egyetlen cselekvő mozzanat rajzos kifejezése.

Több cselekményű jelenet lerajzolása.

Ösztönszerű rajzolás.

Rajz és írás:

Írásban (egy mondatban) adott cselekvés lerajzolása.

Rajzzal ábrázolt cselekvés írásos kifejezése.

Több cselekményű kép leírása:

Egy képen levő, összefüggő jelenetek kapcsolatainak felismerése alapján a kép leírása.

Leírt beszédanyag illusztrálása.

Beszéd — cselekvés — írás:

A gyermek kérdezni, mondani, magyaráznivalóját, amennyiben szóbeli kifejezés nem áll rendelkezésére, rajz és jel segítségével tegye érthetővé.

A gyermek kísérje beszéddel tevékenységét:

- a) Rajzbeli tevékenységét.
- b) Számolással kapcsolatos tevékenységét.
- c) Egyéb tevékenységét.

A tevékenységet más gyermek nevezi meg.
Saját és más sorozatos cselekvéseinek leírása.

Fogalmazási előgyakorlatok:

Önálló mondatalkotás analógiás gyakorlása szóban és írásban.

Beszélgetési anyag leírása emlékezetből:

- a) A táblára felirt egy-két mondatot.
- b) A táblára felirt összefüggő, hosszabb anyagot.
- c) A kiejtett egy-két mondatot.
- d) A kiejtett összefüggő beszélgetést.

Beszélgetési anyag önálló kibővítésére való szoktatás, a már ismert és alkalmazható szókinccsel. (Egy-egy jelző önálló alkalmazása, új megfigyelés beleszövése stb.)

A tanuló kérését nyújtja be írásban. Rövid írásbeli utasítások elkészítése.

Nyelvmagyarázó gyakorlatok:

Szóelválasztási gyakorlatok.

Két három kérdés feleleteiből egy mondat alkotása. (Ki volt itt? N-nek a mamája. Mit kapott N? Három almát. — N. három almát kapott a mamájától.)

Hiányos szöveg kiegészítése.

Különálló kérdésekre feleletadás írásban.

Összefüggő anyag leírása kérdések alapján.

Kérdő mondatok a-ki a, megadott szöveg alapján.

Adott mondatok kibővítése.

Rövidebb mondattartalmak kifejezése más szórenddel, majd más szavakkal.

Képzetkapcsolás kifejezéseiből származó tartalom elrendezése. (Almát mutatunk: Irjatok le mindent, ami az eszetekbe jut.)

Szórend, szerkezet, képes kifejezés stb. gyakorlása (V—VIII. o.)

V. osztály.

Beszédgyakorlati anyag emlékezetből.

Eseményből néhány cselekvés megírása.

Elképzeltetett esemény beéleléses megírása.

Cselekvés-sorozat leírása.

Naplóírás.

Postautalvány, szállítólevél, távirat.

Levélforma gyakorlása.

Nyelvmagyarázó gy.

VI. osztály.

A reáltárgyak anyagának számonkérése írásban.

Események megírása átélés, szemlélet, emlékezet alapján.

Elképzeltetett esemény beéleléses megírása.

Egyes, vagy sorozatos kép leírása.

Naplóírás.

Megrendelés, számla, nyugta.

Levélforma gyakorlása.

Nyelvmagyarázó gy.

A reáliák anyagának kibővítésére szolgáló fogalmazások.
Megtörtént események részletesebb leírása.

Elmények, képzelt esetek szabad megfogalmazása.

A leíró-forma gyakorlása.

Naplóírás.

Olvasmányok, költemények rövid tartalma.

Elismervény, meghatalmazás, hirdetés, be és kijelentő lap, folyamodvány.

Levélforma gyakorlása.

Nyelvmagyarázó gy.

Tanulmányomban leirtak alapján, talán ez a fogalmazási anyag soknak látszik és lehetetlennek tetszik a minőségi feldolgozása. De sem nem sok, sem nem lehetetlen a keresztülvitele. A fogalmazás kapcsolatos úgy a beszédtanítással, mint a reáliák tanításával. Nem ismeretlen anyagot kap a gyermek, hanem az előzőleg tanultakat írásban ismétli, alkalmazza. Természetesen, megfelelő előkészület, gyakorlat és az alsó foktól való fokozatos szoktatás nélkül nehezen fog menni. Ha többet is foglalmaztatunk, mint eddig, az csak a gyermek érdekében történik. Kikerülve az életbe, sokszor nagyobb hasznát veszi az írásos érintkezésnek, mint a beszédnek. Más részről meg az eddigi eredményeknél jobb eredményre kell törekednünk. Az írásbeli kifejezés nivója kell, hogy elérje a siket gyermek szóbeli kifejezését. Növendékeink eddig görnyedtek az írástól, tankönyvek hiányában. Tankönyveink megjelenése után, ha az eddigi haszontalan leckemácsolásnak csak a negyedrészt fogalmazásra szenteljük — ne sajnáljuk az erre való időt — nemcsak a reáliák és a beszéd, de a fogalmazás is lényeges javulást fog mutatni.

A siketnémák soproni intézete 25 éves.

Sokaktól hallottam, hogy mi, magyarok, sokat ünnepeünk. Megalakul egy kisdéd társaság vagy intézmény és 1, 5, 10, ha megéri 25 év múlva ünnepel, bankettezik. Ez tényleg nem jól van így! Ha azonban azt tekintjük, hogy a sok alakulás belső tartalmában mit ér, kell, hogy kiemelkedjék a többiek közül az olyan ünnepségek, amilyen a siketnémák intézeteinek jubileumai szoktak lenni. Erre vonatkozólag a »Soproni Hírlap« így ír: »A jubileumi ünnepségek szokásos emelkedettségén felül szívetmegrázóan megható emlékü nap volt a tegnapi és akik a hallás- és beszélőképesség isteni ajándékának, birtokában a siketek és némák birodalmának csendes falai között az intézet igazgatóságának a siketnéma gyermekekhez intézett rövid beszédét hallhatták és a gyermekek értelemmel vívódó arcvonásait láthatták, megrendült szívvel és könnyező szemmel hajtották le fejüket, mert bizonyára megérezték az Uristen titokzatos intézkedésének hatalmát.« A »Sopronvármegye« ezt mondja: »A siketnéma-intézet 25 éves jubileumát ünnepelte. Ebből az alkalomból láttuk meg azt a csodálatos, szinte emberfeletti munkát, mely immár egy negyedszázad óta folyik a város szélén levő nagy, csendes házban. Hogy ezt a csendes, heroikus munkát a társadalom megbecsüli, tiszteli, annak ragyogó bizonyossága, volt a tegnapi ünnep.« Az »Oedenburger Zeitung« pedig az intézetről, mint a város büszkeségéről, az egész ország mintaszzerű intézményéről beszél, amely egy áldásdus multra tekinthet vissza. Mindezekből megállapítható, hogy a mi jubileumunk kiemelkedik a mindennapi ünnepségek sorából s ennek oka a bennefolyó munka értéke s a társadalom széles rétegei által való értékelése.

Az ünnepségek belső tartalma értékben vetekedett az impozáns díszes, külső kerettel. A város és vármegye teljesszámú vezetősége, élén vitéz *Simon Elemér dr.* főispánnal és *Thurner Mihály dr.* polgármesterrel, az összes hivatalok, iskolák főnökei, kiküldötte, a megjelent nagyszámú előkelőség, valamint az orsz. szakfelügyelőség és társintézetek képviselői, köztük a wienernerustadti igazgatóval oly keretet adtak az ünnepélynek a hétköznap ellenére, amilyent összehozni csak ritkán sikerül.

Az ünnepséget december 9-én, vasárnap, este 6 órai kezdettel műsoros estély vezette be. A tornaterem zsufolásig megtelt érdeklődőkkel és növendékeinkkel. A műsoron Varju Mária siketnéma kézimunka-mesternő előadása, szavaltatok (siketnéma költők verseiből), táncszámok szerepeltek. Majd László Géza tanárnak ez alkalomra írt »Ünnep-estéjén« című jelenete és »Cipész-műhelyben« című vigjátéka került színre. Meglepő volt növendékeink pompás szereplése, különösen figuráik kitűnő megjátszása volt feltűnő. Az egész műsoros estély mély benyomást tett az érdeklődő vendégekre, míg növendékeinknek kellemes szórakozásban volt részük.

Másnap, december 10-én, reggel ünnepélyes Te Deum volt a

Szent Lélek-templomban, míg a protestánsok hálaadó istentisztelete az evangélikus templomban tartatott meg. 11 órakor vette kezdetét az emlékünnepség az intézet délszaki növényekkel és az intézet alapítójának, jótévőinek képeivel díszített torna-ermében, mely zúfóáig megtelt előkelő közönséggel. Ez alkalommal mutatkozta be először cserkész-jelöltjeink. Az ünnepség 100 néma gyermek ajkáról elhangzott Magyar Híszkegygyel kezdődött. Utána *Völker József* igazgató mondott gondolatokkal teli beszédet az üldözöttek, bántalmazottak, kitaszítottak szomorú helyzetéről a múltban, emberi voltuk felismeréséről és oktatásuk fejlődéséről. Szem nem maradt szárazon, mikor az igazgató a növendékeknek magyarázta meg az ünnepély fontosságát. Ezután v. *Simon Elemér* főispán emelkedett szólásra. »Lehetetlen volt megmondani meghatódás nélkül nézni, amint Völker igazgató ur tudatta a gyermekekkel a mai nap jelentőségét. Mindnyájunkat megindított e kép. Nem hiszem, hogy volna a jó Istennek tetszőbb feladat, mint segíteni azokat, kik a sors kemény intézkedése folytán elvesztették hallásukat és hangjukat. Örömmel látom, hogy Sopron társadalma velünk van.« Megemlékezett ezután a nemes alapítóról, néhai Tóth Antal németi földbirtokosról, v. orsz. gy. képviselőről és azokról, akik életrekeltették az intézetet. Majd Völker igazgató és a tanári kar érdemeit méltatta s köszönetét fejezte ki nekik, akiknek említésekor spontán lelkesedéssel hangzott fel az éljen és taps, mely a délelőtti folyamán többször forró ünnepléssé fokozódott. Üdvözölte a megjelent hatósági képviselőket, az orsz. szakfelügyelőket; bejelentette, hogy a *kultuszminiszter* őt bízta meg képviselőségével, de ezenkívül levelet is küldött, melyet az igazgató olvasott fel. *Vass József* népjóléti miniszter *Pettkó Szandtner* államtitkár kimentették magukat.

Ezután az üdvözlések hosszú sora következett. A győri püspök és a katolikus egyház nevében *Papp Kálmán* prépost beszélt, kapcsolatba hozva az egyház működését a siketnémák tanításával. Az evangélikus püspök és egyház nevében *Ziermann Lajos* idézi az evangélium szavait: »Aki ezeknek gondját felveszi, az én gondomat veszi fel.« *Dr. Thurner* polgármester a tanév elején az intézet körül szomorú gyermekhadat lát, a tanév végén vidám a gyermekcsereg, mert már tud beszélni. *Géway Wolf Lajos* alispán a vármegye támogatását ígéri. *Klug Péter* orsz. szakfelügyelő az igazgató nagy szak tudását emeli ki. *Istenes Károly* igazgató a Gyógypedagógiai Tanárképző főiskola nevében köszönti az intézetet. *Wittmann Lőrinc* bécsujhelyi igazgató az osztrák intézetek nevében üdvözli a »liebe Schwester«-t. *Deschenszky Ferenc* igazgató a magyarországi intézetek nevében a tanári kar véres verejtéke ünnepének nevezi e napot. *Dr. Lenk* a siketnémák szüleinek és Szombathely városának nevében üdvözli az intézetet. *Bolemann Géza* főiskolai rektor szerint az emberiség haladását nem a gépek, hanem ilyen szociális intézmények vitetik előre. Hogy Hoovert, a bányásmérnököt az U. S. A. elnökévé választotta, azt nem nagy technikai tudásának, hanem szociális érzékének köszönhetette. Kiss Jenő egyetemi dékán a kereszténység etikai erősségének mondja ezeket az intézményeket. *Hollós János* a középiskolák, *Rozsontay Kálmán* a tanítóképző, *Csappay Lajos* a polgári leányiskola, *Feichtinger Máttyás* az Irgalmas nővérek intézete, *Skertlán Gyula* a népiskolák, *dr. Niedermayer Gellért* a szombathelyi gyermekmenhely nevében üdvözölte az intézetet. Ez utóbbi átnyújtotta Völker igazgatónak a 25 éves gyermekvédelmi plaketett.

Az ünnepség egyik legmeghatóbb pontja volt az az üdvözlő beszéd, melyet *Vas Gyula*, hidas-hollósi kisbirtokos, az intézet volt növendéke mondott. A formás szép beszéd a terem legtávolabbi részében is tisztán volt hallható. A fel-felcsukló zokogás jelezte, mily mélyen megindította a hallgatóságot a némáknak visszaadott beszéd.

Ezután *Végh Ferenc* tanár szavalta el *Varju Mária* kézimunka-mesternő, szintén az intézet volt növendékének ez alkalomra irt poetikus versét. Nagy sikerben volt része ugy a költőnőnek, mint az előadó tanárnak.

Préts Mária az intézet jelenlegi növendékei nevében üdvözölte az intézetet.

Az idő előre a adott időtára való eljutással az intézet történetének felolvasása elmaradt; a közönség kívánságára a munkát a »Soproni Hírlap« ismertette.

Délben 1 órakor a Katholikus Kör disztermében 100 terítékes banketten gyült egybe az ünneplő előkelő közönség. Az első felköszöntőt a főispán a Kormányzóra mondotta. A polgármester a megjelent vendégeket üdvözölte. *Simon József* h. szakfelügyelő remekbe szabott beszédben Sopron város és vármegye áldozatkész közönségét éltette. *Géway-Wolf* alispán az igazgató és tanári kar egészségére üritette poharát. *Wayán Ferenc* a tanári kar nevében további lelkes munkát ígért. *Völker* igazgató az intézet nevében köszönetet mondott. *Wittmann* bécsujhelyi igazgató beszéde után a bankett a legjobb hangulatban a késő délutáni órákban ért véget.

Átléptük az első határkövet... Jöjjön a következő... Isten segítsen bennünket!

László Géza.

Szemle.

A német beszéd- és hanggyógytani társaság II. értekezlete. (Lip-cse, 1928. április 12—13.)

A német beszédgyógytani társaság II. értekezletét párhuzamosan tartotta meg a 4. gyógypedagógiai kongresszussal. A beszédgyógyítás terén Németország úgy tudományos, mint gyakorlati és szervezeti vonatkozásokban oly nagyarányu előhaladást tett az utóbbi évtizedekben, hogy ott alig van nagyobb város, amelyben a hibás beszéd gyógyítására alkalmas beszédiskola, vagy állandó gyógypedagógiai tanfolyam ne volna. Alább kivonatosan ismertetjük a értekezleten elhangzott előadásokat.

Tonndorf-Göttingen »Über die Physiologie des menschlichen Stimorgans« c. előadásában az emberi hangadószeru három alapkérdését fejtegette: a hangszalagok rezgésszáma, a hangszalagrezgés mechanizmusa, a gégefő, a légső és a toldalécső közötti kapcsolat.

Wethlo—Berlin egy új regisztráló-eszközt mutatott be, amely a hangmagasság pontos megállapítására alkalmas.

Schilling—Freiburg i. Br. tanulókon végzett hangvizsgálatokkal világosan kimutatta a testmagasság és hanghelyzet közti korrelációt.

Trömmner—Hamburg a dadogást kényszerneurozisznak nevezte el. A normális beszédü embernél is fordulnak elő beszédmotoros kisiklások. — Disharmónikus agy rögzíti meg a beszédmotorikus kisiklását. A beszéd-beli megakadás legyőzésére használt ellenakciók és erőlködések szekundér jelenségek. Harmadik stádium a beszédélelem.

Flatau—Berlin óva intett, hogy a dadogás kezelésénél egy kezelési séma alkalmaztassék, valamint a laikus beavatkozástól. A therápia megállapításánál a hibás beszédü egyén egész testi és lelki berendezettsége irányadó. Mindenekeelőtt a bizalmát kell megnyerni és öntudatát megerősíteni.

Flatau és Gutzmann—Berlin a dadogás kezelésénél alkalmazott újabb eljárást mutattak be a javított Kuhn-féle szívómaszkkal, amely — anélkül, hogy az egyén akaratától függne — mély belélegzést és erősebb lélegzési mozgásokat tesz lehetővé.

Tamm asszony—Stockholm dadogási esetekről számolt be, amiket pszichoanalízissel kezelt és gyógyított.

Nadolieczny—München 179, korábban kezelt dadogó sorsát és viselkedését a polgári életben kísérte figyelemmel. Véglegesen gyógyultnak ezek 66 százalékát találta. Sok esetben a céltudatos törekvés eredményezte a gyógyulást. Az erőszakolt beszédgyakorlatoknak nem híve, de követeli a kezelés individualizálását.

Loebel—Marburg egy beszédzavar formájáról számol be, amely agyvérzés után lépett fel. A zavar itt szótagok és szavak gyakori megismétlésében nyilvánult meg, míg a számolás és az olvasás zavartalan volt. Csak nyugodtsággal lehetett a különös beszédzavart leküzdeni.

Gutzmann—Berlin »Zur Behandlung des sprachunfertigen Kleinkindes« c. előadásában a gyermek észszerü nevelését, a szülők és környezet jó példaadását kívánja. Beszédben gyakorlatlan kisgyermekeknek az óvo-

dákban történő játékszerű befolyásolása igen jó eredményeket mutatott fel.

Lehmann—Berlin »Neue Versuche zur Ausnutzung des Tastsinnes für den Sprachunterricht bei Taubstummen«, a berlini áll. intézet kísérleti állomását ismerteti, amely a tapintási érzéknek jobb felhasználását célozza. A tapintási érzék fejlesztése a siketnéma nevelés egyik fontos problémája. A megtanult nyelv felfogására elégséges a látás egyedül is, de a beszéd megtanulására nem. Viszont a beszéd megtanulása egyedül a tapintóérezék útján még mindig lehetséges.

Schilling—Freiburg »Über inneres Sprechen« a siketnéma lélegzőmozgási görbéiből is érdekes megfigyelésekről számolt be. A kísérletek azt mutatták, hogy a siket annál jobban használja a beszédleghőmozgást, minél kevésbé automatizálódott nála a gondolkodás folyamata és minél több teremtő tevékenységet követel meg a megoldandó feladat.

Előadást tartott még Seydel—Leipzig arról, hogy a beszéd tana az egyetemeken általánosították, továbbá Loebel—Marburg pneumographikus kísérletekről és van Zanten—Haag azokról a tapasztalatokról értekezett, amiket a beszélő és éneklő egyén a rádiótechnikától értékesíthet.

A sok felvetett és megtárgyalt probléma csak egy kis része a gyógy-pedagógia hatalmas területének. És mennyi fontos probléma vár még tudományos megvilágításra és a gyakorlati megoldásra!

Schulmann Adolf.

Revue générale de l'Enseignement des Sourds-Muets, — Paris, 1928. okt. szám, 14—16. o'dal.

E számban B. Thollon, a párisi nemzeti siketnéma-intézet tanulmányi felügyelője és a Revue générale szerkesztője nagy részletességgel ismerteti Ehling Jakab budapesti tanár értékes tanulmányát, amely »A né-

mák megszólaltatása az anyaiskola nyomdokán« és »Tanterv-vázlat a siketnéma előkészítő osztálya részére« címen a Siketnéma és Vakok Oktatásügye 1926. évi 5—7. számából mint különlenyomat is megjelent. — Kartársaink jól ismerik Ehling új eljárását a kezdő beszéd-tanítás terén, amely módszeres eljárásunknak e téren újabb és immár a gyakorlatban is általánossá vált irányt szabott. Ehling tanulmányának éppen az fejezi ki a nagy értékét, hogy benne elmélet és gyakorlati megvalósíthatóság összhangban van, valamint az, hogy jobb a régi eljárásnál.

B. Thollon, az ő egyéniségét jellemző logikájával az ismertetéshez megjegyzéseket fűzött, amelyeket érdekességüknél fogva itt szószerint közlünk:

»Éppen úgy mint mi, olvasóink is számot adhatnak maguknak arról, hogy nem minden új a magyar kartársunk által leírt oktatási eljárásban. Mi legalább is három érdekes dolgot találunk benne, nevezetesen: 1. bizonyítékát annak, hogy Budapesten egy általánosított módszert követnek a beszéd-tanításban; 2. a beszédre való előkészítésnek olyan módját, amely eléggé érzékelhetően különbözik az u. n. belga-módszertől; 3. a beszédnek a néma szájában való megindításának eredeti magyarázatát: amíg a globális tanításban az észrevezetés és utánzás hiányainak a pótlására angol kartársaink a hangképek öröklött központjának (Wernicke. Szerk.) a felébresztésére hivatkoznak és amíg a belga Herlin a szintetikus szájról-olvasásnál a szöveg és írás nyújtotta segítségre alapít, addig magyar kartársunk azokba az érzésekbe helyez bizalmat, amelyeket a megnevezett dolgok keltenek a gyermekekben.

Sch. K.)

Kiegészítésül megemlítjük, hogy Thollon ismertetése bizonyos hiányságot tüntet fel, aminek oka bennünk is keresendő, mert szerkesztőségünk nem teljes fordításban, ha-

nem csak bő ismertetésben közölte vele az Ehling-féle eljárást. Megállapítjuk, hogy az Ehling-féle eljárás szerencsésen egyesíti magában úgy az angol, mint a belga és német törekvéseket és segítő tényezőket, amellyel, hogy speciálisan magyar alkotás. Mindenesetre örvendetes az a rendkívülien élénk törekvés és munka, amely a siketnémák tökéletesebb megszóaltatásáért világszerte folyik és amelyben mi, magyarok is, mint önálló és szemlélődő tényező részt veszünk.

Thomson — nemcsak a miénket, de a belgákét és angolokét is — átermészetesnek mondja az Ehling-féle eljárást. Hát ez igaz. De Ehling úgy beszél róla, hogy »az anyaiskola nyomdokán«. Természetesebb, mint a eddigi eljárások. A hangbeszéd megtanulása abszolút természetes módon csak halló egyénnél lehetséges. A születése óta siket egyénnek idegen dolog a hang, az Ehling-féle és hozzá hasonló eljárások ép a beszédérzést akarják a siketnémában elevenné és működőképessé tenni, hogy jobb legyen a hangos beszéde és hogy a jelekben gondolkodó siketnéma kisgyermeket arra képesítse, hogy megismeréseit, fogalmait szójelekkel kapcsolja emlékezetében. A siketnémáknál végzett gyógypedagógiai oktatásnak szerény véleményem szerint pszichológiai vonatkozásban ez a legnagyobb problémája: képessé tenni a siketnémát arra, hogy szóhangképekben gondolkodjék. De ehhez beszédérzés kell. Physiológiai vonatkozásban pedig az érthető és ritmikus beszéd, amihez kicsiszolt idegpályák kellenek.

(Sch. A.)

Adalékok a magyar siketnémaoktatás multjából. Kézli: Borbély Sándor. (A legutóbbi közlés az 1928. évi 50. sz. 81 l.)

Ecsedi Kovács Gyuláról. E tisztes név nagyrabecsült megszemélyesítője másokon kívül azért is kell, hogy érdekelje e lap olvasóit, mert volt neki egy siketnéma leánya, akiről egy gyöngéd szülői érzelmekkel telített

imádságos verset írt. A régebbi irodalomismerők tudják, hogy E. Kovács Gy. író és színész volt. Tagja a Petőfi Társaságnak s drámai színésze a Kolozsvári Színháznak. Továbbá: Eszterházy Sándorral együtt fordította le Bonilly Miklósnak »A siketnéma, L'Abbé de l'Épée« c. művét. (L. Borbély Bibliogr.) Az erős férfiú 1899-ben egy segesvári Petőfi-féle forró ünnepélyen roskadt a halálba, miután a költő szobránál művészi szavaival lelki és testi nagy felhevültséggel közepette áldozott a költő szellemének.

Halála után leányai: Ilona és Etelka kiadták apjuk költeményeit és életrajzát (Kolozsvár 1900.). Ennek a könyvnek 144. lapján olvasható az Etelka leányáról írott, bizonyára megkövetkező verse.

E. Kovács Gyula költeményei. — (A költő életrajzával, dr. Ferenczi Zoltántól. — Kiadják leányai E. Kovács Ilona és Etelka. — Kolozsvár, 1900. — Ajtai K. Albert könyvnyomdája. — 144 l.)

AZ Ő IMÁJA.*

Írta: E. Kovács Gyula.

Ott térdel a lányka, két térdén az ágyba,
Imádságos könyve párnáján kitarva.

Keze összefogva, a sorokon szeme,
Olykor emeli csak a menny boltja fele.

Leomlott hab-ingét kulcsolt keze tartja,
A lámpa világa félve ragyog rajta...

Egy imádkozó szent az oltár-kup a'att,
Szent, kire a szennyből
egy hajszál nem tapadt;

Szent, kinek a büne csak az az egyetlen,

* A költőnek Etelka nevű siketnéma leánya ki a kolozsvári s. n. intézetben tanult az 1890-es évek elején.

Hogy meg mert jelenni e földi
életben.

Hány este láttam már! Ó hányadszor
érezem!...
S szívem mindannyiszor hasadozni
érezem!...

E lány süketnéma! E lány az én
lányom.
Mennyi névte'len kin lappang e
világon!

Nem született annak, itt kapta az
átkot;
Négy szép kikeletet csattogás közt
látott.

A fa'lu rosszának minden dalát tudva;
Vert, mint fülemile, szökdécselve
futva.

Orozva ragadta torkon a bösz járvány
Kifosztá s eldobta nyomorultán,
árván...

Véletlen csodakép megmarad,
kiépül;
De hallás, de emlék s tudásai
nélkül...

Mindent elfelejtett, újra tanult
mindent,
Mint egy hervadt bimbó ugy imboly-
gott itt fent.

Ma, mikép a cédrus: ékes, erős, deli,
Szive, lelke ép, dus, széppel, jóval
teli.

Okos, szemérmes, munkál szakadatlan:
Néha zokog csak fel, hogy ily suly
alatt van.

Tanul, tud, mit tudhat. — De, óh,
én Istenem!
Tudása Teró'ad ugyan milyen legyen?

Hisz a legbölcsebb is, mikor Hozzád
fordul:
A'ig különbözik valamit a portul.

Ó meg a betüket, gyűjtse bármily
hévvel,

Hogy lásson a bölcsek világos
fejével?!

Hogy te: ki vagy? Mi vagy?
Teremtője, atyja;
Mindenható, igaz... hát hisz ezt
tudhatja;

Fölrezdülnek agyán az elzsibbadt
szálak;;
Zengő szót, dallam-árt álmodik
magának?

Szeretnék átlátni ez ártatlan fejen,
Mi az, ami benne él, forr,
végbemegyen?

Mert arra nincs eset, nincsen olyan
este,
Hogy ezt, mit most mivel: egyszer
is felejtse.

Képzete küzd? Fest? Lát? Merre
szárynal? Kutat?
Nem bírom be'látni előtte az utat.

Egy, bármint, bizonyos: a mit így
tesz: ima,
Felhős alaktalan gombolygásaiba.

S neked forma nem kell, szó, szín,
hang cifrája;
Szive meg szemeid napfényét kiállja.

Csak hallszik-e vajjon — ezt már
nem tudhatom, —
Lelke szárnycsapása a mennyboltoza-
ton?

Feljutnak-e Hozzád az imák,
fohászok?
Meghalod-e azt, ki trónodhoz
kiáltoz?

Téssz-e különbséget? Betötöd-e
mindent?
Vagy egyet se soha? Észbontó tekin-
tet!

Hát ha nem hallgatsz meg senkit
e világon:
Ez egyet, hallgasd meg, én uram,
királyom!...

(Kö'ozsvár, 1895. július 25.)

Uj utak keresése a dadogás gyógyításához. H. Dirr, Karlsruhe, Blätter, 1928. 22. sz.

A lélegzési és beszédtechnikai gyakorlatok egyedül nem felelnek meg teljesen a hozzájuk kötött várakozásnak.

Az egyes dadogási eseteket előidéző okok tüzetes ismerete szükséges az egyéni therápia megállapításához.

A Fröschels által megállapított 1. fejlődési, 2. szervi, 3. febrilis és 4. pszichikai dadogáshoz a szekszuális dadogási esetek csoportját is sorakoztatja.

A dadogás gyógyításához általános gyógymód nincs, hanem az azt előidéző okok szerint differenciált kezelési módokra van szükség.

Michels.

Egy siketnéma szereplése Erdős Renée új könyvében.

»Pándy György ifjúsága«, ez a címe Erdős Renée új könyvének. A regény hőse Pándy Györgyike, kinek játszópajtása, egyuttal őrzője és szárazdajkája a siketnéma fiú, Dávid volt. Ezt a siketnéma fiút a nagyszony egy kora reggel találta a kapu előtt sirva és a hidegtől már egészen kékre fagyva. Befogadta házába, ételt, italt, meleg ruhát adott neki és a család szolgálatára nevelte. És Dávidból hűséges, engedelmes szolga lett, alázatos, mindenben szolgálatrakész, urához ragaszkodó, tűzbe-vizbe menni kész. Így hááta meg azt, hogy megmentették az éhenhalástól, megfagyástól. A regényben végig sokat szerepelteti az író Dávidot a hősnő mellett.

(M.)

Adolphe Ferrière dr.

Az Uj Nevelés Világligájának elnöke, a genfi Jean Rousseau-iskola

igazgatója, aki hatásos propagandát fejt ki modern nevelési elveinek terjesztésére, dec. hó folyamán Budapesten időzött. A kiváló professzor a Magyar Tudományos Akadémiában tartott francianyelvű előadást az »uj iskola« feladatairól, módszereiről, különös tekintettel az élménynek az oktatásban megnyilvánuló nagy fontosságára, majd a régi képviselőházban prelegált az uj nevelés világmozgalmáról. Ferriére dr. módszerének lényege az, hogy mindent szemléltetően és semmit sem elvontan magyaráz a gyermekeknek, akiket önállóságra és önbizalomra tanít és elsősorban akcióképességre nevel. A magyar pedagógiai körök rendkívül érdeklődést tanúsítottak Ferriére dr. elméletei iránt és előadásain Fináczy Ernő dr., a »Magyar Pedagógiai Társulat« elnökén kívül a nevelés és oktatásügy vezető tényezői és nagyszámu érdeklődő közönség jelent meg.

Helyénvalónak találjuk szerényen megjegyezni, hogy Ferriére dr. nevelési elvei a siketnémák és általában a gyógypedagógiai oktatás terén nem új, hanem évtizedes dolgok. Ezeket az eszméket a mi »Tantervünk« már 1898-ban hirdette. Ebből az alkalomból is megállapítható az a szükségesség, hogy az épérzékűek és fogytékos gyermekek oktatása között bizonyos tanulmányi viszonylat volna létesítendő.

J. K. Palomaa a turkui (Finnország) siketnémaintézet tanára az 1928. decemberében megjelent Kuuromykäin Jou'u c. Illusztrált folyóiratban terjedelmes tanulmányt közöl a siketnémák budapesti áll. intézetében szerzett tapasztalatairól. A szöveg között négy képet is helyezett el.

A Gyógypedagógiai Intézetek Státusa az 1927. évi 9000. M. E. számú rendelet szerint

1929. évi január hó 1-től.

Sorszám	N É V	Állás	Az 1927. évi 9000. M. E. sz. rendelet szerinti kezdő szolgálata	Jelenlegi fizetési oszt. és fokozat	Állomáshely	Intézet
VI. fizetési osztály						
1	Herodek Károly	igazgató	1897. V. 14	VI. 2.	Budapest	Vakok kir. int.
2	Nagy Péter	"	1892. IX. 1.	VI. 2.	Vác	Siketn. int.
3	Klug Péter	szakfel.	1897. II. 21.	VI. 2.	Szeged	" "
4	Valek János	tanár	1893. VII. 23.	VI. 2.	Vác	" "
5	Éltes Mátyás	igazgató	1897. VII. 3.	VI. 3.	Budapest	Á. kisegítő isk.
6	Völker József	"	1897. XI. 1.	VI. 3.	Sopron	Siketn. int.
7	Schannen Péter	"	1898. VII. 18.	VI. 3.	Budapest	Vakok int.
8	Kirschenheuter Ferenc	c. "	1898. VII. 19.	VI. 3.	"	" "
VII. fizetési osztály						
1	Séra Lajos	tanár	1895. VIII. 3.	VII. 1.	Budapest	Vakok f. int.
2	Tar József	"	1896. IX. 1.	VII. 1.	Szeged	Áll. kisegítő
3	Káplán Gyula	"	1897. II. 22.	VII. 1.	Budapest	Áll. kisegítő isk.
4	Palatinus N. Károly	"	1897. III. 18.	VII. 1.	Debrecen	Siketn. int.
5	Hobler Rezső	"	1897. IX. 18.	VII. 1.	Sopron	" "
6	Markovics Árpád	igazgató	1898. III. 1.	VII. 1.	Debrecen	" "
7	Szabady Géza	tanár	1898. IX. 1.	VII. 1.	Budapest	" "
8	Watter Ferenc	igazgató	1899. III. 1.	VII. 1.	Vác	Sik. leányf. int.
9	Szabados Ödön	tanár	1899. IX. 1.	VII. 1.	Szeged	Siketn. int.
10	Hövényes Antal	"	1899. IX. 1.	VII. 1.	Vác	" "
11	Deschenszky Ferenc	igazgató	1899. IX. 3.	VII. 1.	Kaposvár	" "
12	Schnellbach Ferenc	tanár	1899. IX. 13.	VII. 1.	"	" "
13	Horváth Pál	"	1900. IX. 1.	VII. 2.	"	" "
14	Ehling Jakab	"	1900. XI. 1.	VII. 2.	Budapest	" "
15	Plichta Béla	"	1901. VIII. 10.	VII. 2.	Szeged	" "
16	Kondra Mihály	igazgató	1901. VIII. 14.	VII. 2.	Vác	Skn. fiuf. int.
17	Vissi János	tanár	1901. IX. 1.	VII. 2.	Sopron	Siketn. int.
18	Wolkober János	"	1901. IX. 16.	VII. 2.	Vác	" "
19	Derbész Bertalan	"	1902. II. 25.	VII. 2.	Budapest	" "
20	Istenes Károly	igazgató	1902. VIII. 9.	VII. 3.	"	" "
21	Rédiger Károly	tanár	1902. VIII. 9.	VII. 3.	"	" "
22	Sándor Lajos	"	1902. VIII. 9.	VII. 3.	"	Vakok int.
23	Lázár Pál	"	1902. VIII. 18.	VII. 3.	"	Siketn. int.
24	Erdélyi József	"	1902. IX. 1.	VII. 3.	Eger	" "
25	Piroska Károly	"	1902. IX. 1.	VII. 3.	Debrecen	" "
26	Winkler Sándor	"	1902. IX. 1.	VII. 3.	Vác	" "
27	Karnai Árpád	"	1902. XI. 19.	VII. 3.	Budapest	Á. gyógyp. int.
28	Puha László	"	1903. II. 18.	VII. 3.	"	Siketn. int.
29	Záborszky Árpád	"	1903. VII. 18.	VII. 3.	Vác	" "
30	Hribik L. Aladár	"	1903. IX. 18.	VII. 3.	Kaposvár	" "
31	Ivány József	"	1903. IX. 1.	VII. 3.	Budapest	Á. kisegítő int.
32	Török Sándor	"	1904. VIII. 4.	VII. 3.	Szeged	Siketn. int.
33	Ábrahám János	"	1904. VIII. 4.	VII. 3.	"	Vakok int.
34	Pirovits Jenő	"	1904. VIII. 10.	VII. 3.	Budapest	Siketn. int.
35	Láng István	"	1904. IX. 1.	VII. 3.	Szeged	" "
36	Müller Lajos	"	1904. IX. 1.	VII. 3.	Szombath	Vakok int.
37	Sz. Szabó László	"	1904. IX. 1.	VII. 3.	Debrecen	Siketn. int.
38	Balázs Géza	"	1905. II. 16.	VII. 3.	Gyula	Gyógyp. int.

Sorszám	N É V	Állás	Az 1927. évi 9000. M. E. z. rendelet szerinti kezdő szolgálatára	Jelenlegi fizetési oszt. és fokozat	Állomáshely	Intézet
39	Simon József	h. szakf.	1905. II. 19.	VII. 3.	Budapest	Szakfelügy.
40	Vass János	tanár	1905. III. 1.	VII. 3.	Sopron	Siketn. int.
41	ifj. Bründl Ödön	rajztanár	1913. I. 9.	VII. 3.	Budapest	" "
VIII. f i z e t é s i o s z t á l y						
1	Schreiner Ferenc	tanár	1905. VII. 18.	VIII. 1.	Budapest	Vakok int
2	Szentgyörgyi Gusztáv	"	1905. VII. 18.	VIII. 1.	Vác	Siketn. "
3	Frey József	"	1905. VIII. 26.	VIII. 1.	Budapest	" "
4	Varsányi Ferenc	"	1905. X. 6.	VIII. 1.	Eger	" "
5	dr. Tóth Zoltán	igazgató	1905. X. 15.	VIII. 1.	Budapest	Vakok fogl. int.
6	Schulmann Adolf	"	1906. II. 9.	VIII. 1.	"	Beszédh. tanf.
7	Hochrein Lajos	tanár	1906. II. 18.	VIII. 1.	"	Siketn. int.
8	Szabó Károly	igazgató	1906. III. 1.	VIII. 1.	"	A. gyp. int.
9	Michels Fülöp	tanár	1906. III. 2.	VIII. 1.	"	Siketn. int.
10	Letf József	igazgató	1906. III. 16.	VIII. 1.	Kecskemét	" "
11	Schnitzl Gusztáv	tanár	19. 6. IV. 1.	VIII. 1.	Budapest	Vakok "
12	Krupa Pál	"	1906. VII. 1.	VIII. 1.	Vác	Siketn. "
13	Csák Sándor	"	1906. VII. 17.	VIII. 1.	Sopron	" "
14	Juhász Zoltán	"	1906. VIII. 20.	VIII. 1.	Eger	" "
15	Takács István	"	1906. VIII. 28.	VIII. 1.	Debrecen	" "
16	Rieger György	igazgató	1906. IX. 1.	VIII. 1.	Kaposvár	" "
17	Faragó Géza	tanár	1906. IX. 1.	VIII. 1.	Budapest	Áll. gyógy. int.
18	Varga Béla	"	1906. IX. 1.	VIII. 1.	Debrecen	Siketn. int.
19	Deschenszky Nándor	"	1906. IX. 6.	VIII. 1.	Kaposvár	" "
20	Mayer András	"	1906. IX. 8.	VIII. 1.	Vác	" "
21	Wayán Ferenc	"	1906. IX. 10.	VIII. 1.	Sopron	" "
22	Zengő Péter	"	1907. II. 24.	VIII. 2.	Szeged	" "
23	Vass István	"	1907. III. 1.	VIII. 2.	Kecskemét	" "
24	Tóth Árpád	"	1907. VII. 31.	VIII. 2.	Debrecen	" "
25	Joó Sándor	igazgató	1907. VIII. 20.	VIII. 2.	Szombathely	Vakok "
26	Schäffer Mátyás	tanár	1907. VIII. 31.	VIII. 2.	Vác	Siketn. "
27	Jávor Gyula	"	1907. IX. 1.	VIII. 2.	Debrecen	" "
28	Supka Károly	"	1907. IX. 1.	VIII. 2.	Kecskemét	" "
29	Milassin Gyula	"	1907. IX. 16.	VIII. 2.	Szeged	" "
30	Sturm József	"	1907. XI. 1.	VIII. 2.	Eger	" "
31	Berina István	"	1907. XI. 27.	VIII. 2.	Budapest	Vakok "
32	Pető Ferenc	"	1908. VIII. 24.	VIII. 2.	"	Siketn. "
33	Katona Géza	igazgató	1908. VIII. 24.	VIII. 2.	Kecskemét	Áll. kiségitő
34	Fiedler Lajos	tanár	1908. VIII. 25.	VIII. 5.	Budapest	Vakok int.
35	Takács Gyula	"	1908. IX. 1.	VIII. 2.	Sopron	Siketn. "
36	Kun Ernő	"	1908. IX. 1.	VIII. 2.	"	" "
37	Kovács Zoltán	"	1908. IX. 1.	VIII. 2.	Szeged	" "
38	Maár János	"	1908. IX. 1.	VIII. 2.	Sopron	" "
39	Jónás A. Jenő	"	1903. III. 1.	VIII. 2.	Kecskemét	" "
40	Konrád György	"	1909. IV. 5.	VIII. 2.	Budapest	Vakok "
41	Vollmann János	"	1903. V. 1.	VIII. 2.	"	" "
42	Gots Ottó	"	1909. VIII. 24.	VIII. 2.	"	" "
43	Gábor Lajos	"	1909. VIII. 24.	VIII. 2.	Szeged	Siketn. "
44	Dandó István	"	1909. VIII. 24.	VIII. 2.	Eger	" "
45	Szép József	"	1910. II. 17.	VIII. 2.	Vác	" "
46	Pongrácz Mihály	"	1910. III. 1.	VIII. 2.	"	" "
47	Zsenaty Dezső	"	1910. III. 1.	VIII. 2.	Budapest	Vakok "
48	Kákonyi Sándor	"	1910. III. 9.	VIII. 2.	Szeged	Siketn. "
49	Fizáry Bódog	"	1010. III. 16.	VIII. 2.	Budapest	Vakok "
50	Kádas György	igazgató	1910. III. 16.	VIII. 2.	Kisujzállás	Gyógy. int.

Sorszám	N É V	Állás	Az 1927. évi 9000. M. E. sz. rendelet szerinti kezdő szolgálat	Jelenlegi fizetési oszt. és fokozat	Állomáshely	Intézet
51	Zsembery József	tanár	1910. III. 25.	VIII. 2.	Vác	Siketn. int.
52	Gyovay D. József	"	1910. VI. 23.	VIII. 2.	Szeged	" "
53	Mayer József	"	1910. VIII. 29.	VIII. 2.	"	" "
54	Zsembay Ferenc	"	1910. X. 16.	VIII. 2.	Vác	" "
55	Solymos Sándor	"	1910. X. 21.	VIII. 2.	Eger	" "
56	Ungermann József	"	1910. XI. 21.	VIII. 2.	Budapest	Áll. gyógy. int.
57	Füzessy Árpád	"	1911. III. 1.	VIII. 2.	"	" "
58	dr. Besseney Elemér	"	1911. IV. 23.	VIII. 2.	Kispest	Áll. kíségitő isk.
59	dr. Bárczi Gusztáv	"	1911. VIII. 13.	VIII. 3.	Budapest	Siketn. int.
60	Lengyel Gyula	"	1911. IX. 16.	VIII. 3.	"	Vakok "
61	Némethy Kázmér	"	1911. XI. 19.	VIII. 3.	"	Siketn. "
62	Kárpáthy Oltó	"	1912. III. 1.	VIII. 3.	"	Vakok "
63	Molnár Béla	mb. igazg.	1912. VII. 25.	VIII. 3.	Szeged	" "
64	Gopola Aladár	tanár	1912. VIII. 16.	VIII. 3.	Vác	Siketn. "
65	Leopold Rezső	igazgató	1912. IX. 1.	VIII. 3.	Eger	" "
66	Gáspár Árpád	tanár	1912. X. 1.	VIII. 3.	Kecskemét	" "
67	Pánczél Imre	igazgató	1912. XI. 19.	VIII. 3.	Gyula	Gyógy. "
68	László Géza	tanár	1913. VIII. 22.	VIII. 3.	Sopron	Siketn. "
69	Berényi Ferenc	"	1913. IX. 1.	VIII. 3.	Budapest	Áll. gyp. "
70	dr. Schnell János	"	1913. IX. 28.	VIII. 3.	"	Psychol. lab.
71	Haberstroh József	"	1914. I. 14.	VIII. 3.	"	Áll. kíségitő isk.

IX. f i z e t é s i o s z t á l y

1	Vajda Lajos	tanár	1914. IX. 1.	IX. 1.	Budapest	Áll. gyp. int.
2	Gáldy Andor	"	1915. III. 7.	IX. 1.	"	" kíségitő isk.
3	Gresz József	"	1915. III. 21.	IX. 1.	Szeged	Siketn. int.
4	H.-né Schröder Gizella	kézim. ttónő	1915. IV. 24.	IX. 1.	Kaposvár	" "
5	Baranyay Géza	tanár	1915. VII. 1.	IX. 1.	Budapest	Áll. kíségitő isk.
6	Révász Kálmán	"	1915. VIII. 28.	IX. 1.	"	" gyp. int.
7	Cs. Báthory Margit	zenetanár	1915. IX. 1.	IX. 1.	"	Vakok "
8	Bernáth István	tanár	1915. IX. 19.	IX. 1.	"	" "
9	Bertók Andor	"	1915. IX. 21.	IX. 1.	"	Áll. kíségitő
10	Horváth Kálmán	"	1916. IX. 3.	IX. 2.	"	Vakok f. int.
11	Debreceni Róza	g. sz. ttónő	1916. IX. 3.	IX. 2.	Debrecen	Siketn. "
12	Szlavkovszky Endre	tanár	1916. IX. 6.	IX. 2.	Budapest	" "
13	Gerstner Ödön	rajztanár	1916. X. 4.	IX. 2.	Vác	" "
14	Fedor Lajos	tanár	1916. XI. 23.	IX. 2.	"	Skn. fiuf. "
15	F.-né Tichy Marianna	km. ttónő	1917. X. 25.	IX. 2.	Budapest	Vakok "
16	T. Szabados Ilona	"	1918. XII. 8.	IX. 2.	Debrecen	Siketn. "
17	Thüringer János	tanár	1919. XI. 23.	IX. 2.	Budapest	" "
18	Lusztig Jenő	"	1920. II. 3.	IX. 2.	Kecskemét	" "
19	Horváth Frigyes	"	1920. IX. 1.	IX. 3.	Budapest	Áll. gyp. "
20	Krieger György	"	1921. VII. 26.	IX. 3.	"	" kíségitő
21	Greisinger István	zenetanár	1921. XII. 1.	IX. 3.	"	Vakok int.

X. f i z e t é s i o s z t á l y

1	S.-né Devich Gizella	rajztanár	1922. IX. 1.	X. 1.	Szeged	Siketn. int.
2	T.-né Darvas Olga	km. ttónő	1924. II. 1.	X. 1.	Budapest	" "
3	Faller Lajos	tanár	1925. XII. 16.	X. 2.	Eger	" "
4	Szakszon Gizella	"	1926. I. 1.	X. 3.	Budapest	Áll. kíségitő
5	dr. Gurszky Ernő	"	1926. IV. 24.	X. 3.	"	" gyp. int.
6	Igler Antal	"	1926. IV. 24.	X. 3.	"	Siketn. "
7	Blázsik László	"	1927. III. 2.	X. 3.	Kaposvár	" "
8	Ábel Vilma	"	1927. VII. 6.	X. 3.	Gyula	Gyógy. "

A magyarországi gyógypedagógiai intézetek és kiegészítő iskolák
növendékeinek létszáma az 1928/29. tanítási évben.

Sorszám	Az intézet neve	Benn- lakó	Bejáró	Fiu	Leány	Össze- sen
I. Siketnémák intézetei.						
1	Siketnémák áll. int. Budapest	108	48	80	76	155
2	" " Debrecen	114	8	55	67	122
3	" " Eger	95	1	59	37	96
4	" " Kaposvár	54	34	55	33	88
5	" " Kecskemét	—	79	41	38	79
6	" " Sopron	109	3	68	44	112
7	" " Szeged	141	11	84	68	152
8	" kir. orsz. " Vác	159	—	94	63	159
9	Izr. " Budapest	41	6	27	20	47
10	Siketn. fiufogl. " Vác	45	—	45	—	45
11	" leányfogl. " Vác	21	—	—	21	21
	Összesen	887	190	610	467	1077
II. Nagyothallók intézetei.						
1	Nagyothallók dr. Török Béla szföv. int. Bpest	18	25	26	17	43
III. Beszédhibák jav. szolg. tanfolyamok.						
1	Beszédhib. jav. sz. áll. tanfolyam	—	70	54	16	70
2	Szföv. beszédjav. tanfolyam	—	391	—	—	391
	Összesen	18	466	80	33	504
IV. Vakok intézetei.						
1	Vakok József nádor kir. orsz. int. Budapest	222	3	130	95	225
2	I. Wechseltmann-féle vakok " "	19	—	14	5	19
3	Vakok központi fogl. " "	179	—	11	168	179
4	Ifju vakok int. Szeged	43	3	46	—	46
5	" " Szombathely	16	—	16	—	16
6	Vakok "fogl. int. Miskolc	22	—	22	—	22
	Összesen	501	6	239	268	507
V. Szellemi fogyatékosok intézetei.						
1	Áll. gyógyped. int. Budapest	114	5	84	35	119
2	Gyógypedagógiai int. Gyula	145	—	86	54	140
3	Szföv. X. ker. gyógypedagógiai int. Budapest	50	—	35	15	50
4	" III. " " "	33	1	24	10	34
	Összesen	337	6	229	114	343
VI. Kiegészítő iskolák.						
1	Állami kiegészítő iskola Budapest	—	243	150	93	243
2	" " " Csongrád	—	35	29	6	35
3	" " " Debrecen	—	93	63	30	93
4	" " " Eger	—	32	21	11	32
5	" " " Kecskemét	—	91	52	39	91
6	" " " Kiskunhalas	—	28	16	12	28
7	" " " Kispeszt	—	67	40	27	67
8	" " " Kispeszt-Wekerletelep	—	66	41	25	66
9	" " " Nyiregyháza	—	15	6	9	15
10	" " " Pesterzsébet	—	101	64	37	101
11	" " " Szeged	—	73	39	34	73
12	Városi " " Szombathely	—	20	14	6	20
13	Állami " " Újpest	—	127	60	67	127
14	Szfőváros 66 kiegészítő osztálya	—	950	—	—	950
	Összesen	—	1941	595	396	1941
36	Valamennyi Gyógyp. int. és kiegészítő iskola	1743	2629	1753	1278	4362

Hivatalos rész.

Kedves Kartársak!

Bizonyára tudomást szereztek amaz altruisztikus és kartárs iránti szeretetről tanuskodó törekvésünkről, amelyet 1928. évi július hó 2-iki közgyűlésünkön Puha László tanár tagtársunk indítvány formájában pendített meg, hogy t. i. a munkában kifáradt, szervezeti'eg gyöngé, pihenést, igénylő kartársaink részére létesítsük a Gyógypedagógiai Tanárok Üdülőházát. Akkoriban ugy határozott a közgyűlés, hogy ezzel a gyakorlati irányu kérdéssel a választmány foglalkozzék tüzetesen. 1928. évi szeptember hó 29-i választmányi gyűlésünk tényleg foglalkozott az indítvány mikénti megoldásának módozataival és abban állapodott meg, hogy e kérdésben az egyes tanári testületeket meghallgatja.

Miután elvben ugy a közgyűlés, mint a választmányi gyűlés a kérdést helyesnek és időszerűnek tartotta, bizonyos lépéseket az elnökség a saját hatáskörében már is megtett. Tájékoztatásképpen közöljük Veletek, hogy a váci választmányi gyűlésünk után a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz fordultunk, hogy a legközelebbi állami költségvetési tárgyalásnál nyujtsunk anyagi támogatást, továbbá a m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztériumhoz fordultunk, hogy az államsorsjáték 1928. évi jövedelméből bizonyos hányadot juttasson létesítendő üdülőházunkra. Ezt a kérelmünket az országos szakfelügyelőség utján a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium elé is terjesztettük azzal a céllal, hogy határozatos közbejárásával a m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztériumnál

beadványunkat támogassa. Sajnos, a költségvetésbe nem sikerült felvételünk a kért anyagi támogatást, s az erre vonatkozó intézkedést máris megkaptuk. Most a m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztériumhoz benyujtott kérvényünk kedvező eintézésében reménykedünk.

Bár a külső támogatásra irányuló reményünket nem szabad feladnunk, sőt minden utat-módot ebben a tekintetben fel kell kutatnunk, és karolnunk, amiben szives támogatástokat és tanácsokat nagyon kéri az elnökség, — mindazonáltal abban a nézetben vagyok, hogy ennek a kérdésnek dülőre jutása 50 százalékbán mégis csak a mi vállainkra fog nehezedni.

Tisztelettel felkérlek Benneteket, legyetek szivesek a szőnyegen lévő kérdéssel behatóbban foglalkozni és az elnökséget tájékoztatni a következőkről:

1. Jeleintsétek ki testület'eg, hogy a Gyógypedagógiai Tanárok Üdülőháza eszméjét helyesítetek és a gyakorlati megoldás lehetőségeit már most szükségesnek tartjátok.

2. Melyek volnának véleményetek szerint azok a módozatok, amelyek figyelembevételével a célt legkönnyebben és leggyorsabb idő alatt képesek vagyunk megvalósítani. Itt felvetem az eszmét, nem volna-e lehetséges és célszerű, hogy beiratások vagy pedig egyéb alkalommal az igazgatók a szülők előtt a nemes célt megpendítenék és arra bizonyos összeget gyűjtenének.

3. A tanári kar saját hatáskörében nem tartaná-e helyesnek, hogy minden egyes tag havonként leg-

alább 50 fillért áldozna e célra. (A Magyar Gyógypedagógia XVI. évfolyam, 7—10. számában 138. lapon találunk egy nagyon szép és követésre méltó gesztust, ugyanis a nevezett szaklap szerkesztősege e célra 100.—pengőt ajánlott fel.) Amennyiben valamelyes irányban is a jelzett célra gyűjtés eszközölhetnék, a befolyó összeget a cél feltüntetésével egyesüle-

tünk pénztárosának, Rédiger Károly tanár urnak kérem beküldeni. (Budapest, VII., Festetich-u. 3.)

Budapest, 1929. január hó 5-én.

Kartársi üdvözléttel:

Vollmann Károly s. k.
titkár.

Herodek Károly s. k.
elnök.

Különfélék.

Változások ügyosztályunkban. A VII. ügyosztály háromfelé választatván, a gyógypedagógiai VII. c. ü. o. főnökévé dr. Hoór Károly miniszteri osztálytanácsos ur nevezetett ki. A gyógypedagógiai ügyek revizor államtitkára dr. Nagy Árpád h. államtitkár.

Dr. Huszka Jenő miniszteri tanácsos a IX. ügyosztály vezetését vette át, a Gyógypedagógiai Intézetek orsz. szaktanácsának elnöki tisztségét azonban továbbra is megtartotta.

Intézményeink küzdöttségjűleg bucsuztak Huszka Jenő öméltóságától és üdvözölték Hoór Károly osztálytanácsos urat. A küzdöttségben a fővárosi intézetek valamennyie képviselve volt.

Öszintén tiszteltük és becsültük távozó osztályfőnökünket és becsüljük új osztályfőnökünket, aki már hosszú évek óta nemes érzésű megértője és támogatója a gyógypedagógiai ügynek. A gyógypedagógiai ügy természeténél fogva olyan ügy, amely sok szeretetet, sok törekvést, sok munkát kíván meg, hogy azzá fejlődhessek, amivé kell: a magyar társadalom valamennyi hozzája tartozó foggyatékos tagjának megmentőjévé. A gyógypedagógiai ügy igen fontos országos ügy, amelynek még sok és komoly problémája vár megoldásra. Hiszszük, hogy a harmónia, amely a vezért és a katonát a cél szolgálásában egyaránt áthat, megtermi méltó gyümölcsét!

Gyógypedagógiai intézetek országos szaktanácsa.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Huszka Jenő valamint közoktatásügyi miniszteri tanácsost a Gyógypedagógiai Intézetek Országos Szaktanácsának elnökévé, Küng Péter orsz. szakfelügyelőt, említett szaktanács előadójává, dr. Bárczi Gusztáv tanárt, Berkes János és Borbély Sándor nyug. igazgatókat, Deschenszky Ferenc, Eltes Mátyás és Herodek Károly igazgatókat, dr. Hoór Károly vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsost, Istenes Károly igazgatót, Kondra Mihály és Markovics Árpád igazgatókat, Michels Fülöp tanárt, Nagy Péter igazgatót, dr. Purébl Győző székesfővárosi tanácsnokot, dr. Ranschburg Pál és dr. Sarbó Artur egészségügyi főtanácsos, egyetemi rendkívüli tanárokat, Schannen Péter igazgatót, dr. Schnell János orvost, Schreiner Ferenc tanárt, Schulmann Adolf igazgatót, Simon József h. szakfelügyelőt, Szabó Károly igazgatót, dr. Szondi Lipót orvost, dr. Tóth Zoltán tanárképzőfőiskolai igazgatót és Völker József igazgatót a Gyógypedagógiai Intézetek Országos Szaktanácsának rendes tagjaivá 5 év tartamára kinevezte. (76.495—1928. VI.)

Kinevezések. A vkm. Demjén Mária és Tinschmidt Ernő okleveles gyógypedagógiai tanárokat a 9000—1927. M. E. számú rendelet értelmében járó illetményekkel az állami

gyógypedagógiai tanárok státusába rendes tanárokra kinevezte. (65.246-1928. VII.)

Dr. Tegye Jenő, a Vakokat Gyámoltó Orsz. Egyesület tisztviselője december 27-én esküdött örök hűséget Abel Vilma békésgyulai gyógypedagógiai tanárnőnek.

Schnitzl Gusztáv, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének tanára eljegyezte Tóth Rózsika urleányt, a Vakok intézetének Braille-könyvtárosát.

Özv. KLIS LAJOSNÉ

a siketnémák bpesti áll. intézete jan. 3-án elhunyt volt igazgatójának özvegye január hó 31-én követte megboldogult férjét az örökkévalóságba. A hitvestársak, akiket életükben ritka szeretetreméltósággal áldott meg az Ur és akiknek jósága és barátsága feledhetetlen mindazoknak, akik velük érintkeztek, lélekben ismét egymásra találtak. Az Ur adjon nekik örök nyugalmat!

ENDLICH JÓZSEF

fametsző iparművész, m. kir. állami nyomdai térképész, 1928. december 28-án, 66 éves korában rövid szenvedés után elhunyt.

A megboldogult alapító elnöke, mindvégig aktív vezető tagja volt az Országos Siketnéma-Otthonnak, Mint művelt magyar siketnéma, egész életét a magyar felnőtt siketnémák kulturális és szociális jobbiletét istápoló Otthon alapítására és fejlesztésére áldozta ritka önzetlenséggel és szívós kitartással.

A Vakokat Gyámoltó Egyesületek Szövetségének országos értekezlete. A Vakokat Gyámoltó Egyesületek Szövetsége 1928. december 9-én tartotta első országos értekezletét. A megnyitót ülést József Ferenc dr., királyi herceg nyitotta meg. Az ünnepségen megjelent többek között: sipeki Balás Béla ny. főispán, Tarnay Gyula felsőházi tag, Náray-Szabó László

kormányfőtanácsos, Huszka Jenő miniszteri tanácsos, Liber Endre székesfővárosi tanácsnok, Fekete Béla miniszteri tanácsos, Petrovác Gyula országgyűlési képviselő, Grósz Emil é. tanár, Balás Hugó vezérigazgató, Beniczky Lajosné, az országos szakfelügyelőség részéről Klug Péter szakfelügyelő és Simon József h. szakfelügyelő és a jótékony világ számos más előkelősége. József Ferenc királyi herceg örömmel üdvözölte az egyesülés gondolatát és rámutatott arra, hogy csak megfelelő szervezéssel lehet eredményt elérni. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után Horváth Kálmán tanár ismertette a vakok gyámoltására és foglalkoztatására vonatkozó legújabb társadalmi mozgalmakat és irányelveket: 1. A karitatív jövedelem-egyeséges irányu hasznosítása és fokozása. 2. A vakokról való gondoskodás kérdésének törvényhozás útján való rendezése. 3. A kenyérkereseti pályákra való céltudatos előkészítés kérdése és 4. a vakok munkakalmának gyárszerű üzemek útján való biztosítása.

Vakok kenyere. A vakokat foglalkoztató budapesti központi intézetben legújában a szövészetet vezették be. A vakok jelenleg 6 szövészetben dolgoznak és pedig szép sikerrel. A földművelésügyi minisztériumtól van nagyobb megrendelésük. A vakok megfelelő foglalkoztatása igen nagy gondot ad az illetékes tényezőknek, a külföldön is ez a vakok ügyének legfontosabb kérdése. Annál nagyobb örömmel közöljük a hírt, mert tudunkkal hazánk az első ország, ahol a vakok részére a szövést, mint kenyérkereső új iparágat eredményesen bevezették.

A vak gyermekek jötevői. A Vakok József Nádor Királyi Intézete karácsony előtt világtalan védencei érdekében adományokat kért. Vitéz nagybányai Horthy Miklósné az általa vezetett akcióból 300 pengőt adományozott. A hatvani Cukorgyár és Asbestgyár igazgatósága abból az alkalmából, hogy Kiss Illés, világtalan ifju a Fehérkörösből kimentette Er-

dödy, Zsuzsánnát, 250 pengőt adományozott. A gyár igazgatója, Vigh Miklós 50 pengőt adott, Fülöp Gáspárné, newyorki munkásnő, aki az Amerikai Magyar Népszavában olvasta Kis Illés hóstettét, 100 dollárt küldött a fiúnak. A TÉBE 200 pengőt adott, Schmidt Miklósné nagyon sok édességet és ajándékot osztott szét. Az ifjúsági öröskereszt csoportba tömörült juniorok közül a Mária Terézia Liceum és a Szent István főgimnázium növendékei Makó Irén tanárnő és Bodnár Lajos tanár utján küldöttek karácsonyi ajándékokat. Az említetteken kívül még nagyon sokan küldtek ajándékot. A növendékek január 13-án délután félöt órakor nyilvános pásztorjátékot rendeztek a Vákok József Nádor Intézetében.

Karácsonyfaünnepélyek. Szegeden december 20-án részesítették a siketnéma növendékeket a szeretet karácsonyi örömeiben. A szegedi karácsonyfaünnepélyek mindig szépek voltak a múltban is. Az ünnepélyen megjelent Glattfelder Gyula megyéspüspök, Várhelyi József, pápai prélátus, dr. Somogyi Szilveszterné polgármester neje, dr. Becker Vendel tanítóképző int. igazgató, dr. Gaál Endre kormányfőtanácsos és még sokan a szegedi társadalomból. — A bpesti állami siketnéma intézetben 21-én folyt le a növendékek karácsonyi megajándékozása. Minden növendék kapott ajándékot a Horthy-akció és a TÉBE adományaiból. — Az Országos Siketnéma-Otthonban december 22-én volt a nagyszabású karácsonyest. Ezen 1116 pengőt osztottak ki munkanélküli és rászorult siketnémák között és minden tag szeretetsomagot kapott. Az ünnepélyen megjelent Wentzel Geyza szföv. tanácsjegyző, Simon József h. szakfelügyelő, dr. Szappanyos József ügyész stb. — Bizonyára majd minden intézetben tartottak ünnepélyt, de ezekről szerkesztőségünket, sajnos, nem értesítették. Pedig a karácsonyi ünnepély különösen alkalmas arra, hogy a siketnémák ügyét a közönséggel megismertesse és hasznosan propagálja.

A wiener-neustadti siketnémaintézet 1928. október hó 22-én ünnepelte 25 éves jubileumát. A külső keret és a megjelentek száma, azoknak szellemi, vagy pozicionális felértékelése szerint is valóban megbecsülésben részesült e napon a wiener-neustadti intézet. A vendégeket a kultuszminiszterium képviselője üdvözölte. A magyar kiküldött részére őszinte és meleg szavai voltak. Országos Szakfelügyelőségünket és a hazai intézeteket Völker József soproni igazgató képviselte. Viszontüdvözlések során Völker történeti visszapillantást vetett az osztrák és magyar sínémaoktatásügy 13 decéniumos kapcsolatára.

A délután folyamán Kortschak, a gráci sn. int. tanára előadást tartott az iskolában alkalmazható vetített előadásról. Kortschak abból indul ki, hogy a siketnémának a beszéd megtanítása szempontjából a való életet kell feltárnunk, és őt annak a középpontjába állítanunk — miután az internátus csak halvány másolata lehet az életnek — a vetített és mozgóképet tartja annak a varázsszernek, amely az életet, a valóságot a maga színességével, változatosságával, gondolatot és érzést kiváltó erejével behozza az iskolába. (Az ő intézetük két géppel van felszerelve. Egy nagy »Epidoskop« és egy keskeny kicsi gép.)

A nagy géppel gipszfalra vetítheti az üvegémezek képeit, saját tusradjokat, tréfás képeket, akár milyen könyvnek a képét, térképeket, írást, nyomtatást, levelezőlapokat, sőt a vetítő eljárás arra is képesít, hogy pl. az olvasmányt, a táblára vetítsük és így egyszerre mindnyájunk előtt álljon annak szövege. Ugyanígy lehet kis dobot nagyított formában látni vidékekről, állatokról stb. Mindezek állóképek, amelyek abból a szempontból is jók, hogy időt, alkalmat és módot adnak a megbeszélésre.

Az elnöki bejelentésekből megtudtuk azt a nevezetes tényt, hogy az osztrák birodalmi kormány immár ko-

milyen foglalkozik a siketekről való gondoskodás törvényes rendezésének kérdésével. Ez a kérdés nálunk is megérett arra, hogy végre törvényesen megoldassék. Az osztrák kartársak gyűléséről egy követésre méltó jelentőséget említünk még meg, nevezetesen, hogy a gyűlés, előadás és ünnepség alatt senki ki nem mozdult a teremből, ezzel az előadók hitét, lelkesedését és munkáját.

A Magyar Színház nagyszerű ujdonságában, az »Ida regényé«-ben Gombaszögi Ella siketnéma leányt játszik.

A fiatal művésznő nagy ambícióval készült a nehéz szerepre és a próbák idején naponta előtárgatott a siketn. ír. intézetébe, hogy elsajátítsa azt a módot, amellyel azt kimondják, amire már megtanították őket, s hogy egyuttal ellesse azokat a mozdulatokat is, amelyekkel kimondott szavukat kísérik.

A gesztusok közül a művésznő csakhamar megtalálta a legtipikusabbat, de a »tipikus« beszédmód megtalálásával már baj volt. Mikor az első siketnémaival beszélt, úgy érezte, hogy ez a legtipikusabb. De ezt érezte akkor is, amikor a tizenötödikkal beszélt.

— Borzasztó, — panaszkodott a művésznő egyik kollégájának — most már hogy találjam én meg a legjellemzőbbet, amikor ahány néma, anynyifélékppen — beszél.

*

Ezt a kis hirt az egyik napilapból vettem át. (A darabot nem láttam, de nem hiszem, hogy az ily nemű fogyatékosok, emberi szerencsétlenségek, mint a siketnémaság, alkalmas volna arra, hogy színpadon bemutatva, a közönség nemes szórakoztatására szolgálhasson. De gustibus non est disputandum! Szerk.)

Dr. Kovács László nyiregyházi orvos, a gyógypedagógiai ügy lelkes barátja december 8-án az Országos Református Tanítóegyesület közgyűlésén a beszédhibák javításáról tartott is-

retterjesztő előadást. A »Nyirvidék« december 19-i számában pedig terjedelmes cikkben számol be azokról az eredményekről, és fejlesztési törekvésekről, amelyekkel Nyiregyházán a gyógypedagógiai ügyet az illetékes tényezőkkel karöltve Országos Szakfelügyelőőségünk megszervezi.

Vakok egyeteme. Bécsben a vakok kultúregyesülete mozgalmat indított külön a vakok számára létesítendő egyetemért. A viágtalanok nemcsak a látást nélkülözik, ennek folytán biztonságuk csökken, hanem számtalan szórakozástól is megfosztja őket a látás hiánya. Magasabb iskolák, melyek a nagyobb ambícióknak megfelelő életpályákra nevelnek, az egészséges látású embereknek felelnek meg, a főiskolák, szakiskolák, egyetemek tanítási módja főképen a vizuális ismeretközlésen alapul. Ausztriában is különösen a háborúban megvakult katonáknak a polgári életbe való visszatérése tette aktuálissá a vakok magasabb kiképzésének kérdését. Sokan vannak a fronton megvakult katonák közül, akik vakon is a legnagyobb erőfeszítéssel folytatják tanulmányaikat, nem egy közülök egyetemet is végzett.

Megnyílt a 2/50-es gyermekek iskolája. Tolnai Világlapja adta ezt a bizar címet a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetében működő csökkentlátású gyermekek oktatási módjáról. Kárpáti Ottó az iskola tanára részletes tájékoztatást nyújt arra nézve, kit nevezünk csökkentlátású gyermeknek, és hogy milyen módszeres eljárással lehetséges megfelelő eredményeket elérni.

Ecce Homo! Kiss Illés a világtalan életmentő. A Hatvani Ujság december 23-i száma vezércikkben emlékezik meg Kiss Illés világtalan ifjú embermentő cselekedetéről, akit a kormányzó ur öfóméltósága ezért kitüntetésben részesített. Herodek Károly igazgató ugyanezen lap január 6-i számában »Nemes szívek« címen hosszabb nyilatkozatot közölt.

Vakok házavató díszgyűlése. Január 13-án tartotta házavató díszközgyűlését a Vakok Országos Menháza és Segélyegylete Ujpesten a Kölcsvári-utca 59. szám alatti helyiségében. Gróf Batthyány Gyula elnök meleg szavakkal nyitotta meg a gyűlést. Sik József országgyűlési képviselő szentszéki tanácsos, tartotta ezután ünnepi beszédét. Jankovich Lajos egyetemi igazgató az intézet kibővítésének történetét ismertette. Dr. Thury Károly pápai kamarás az egyesület alelnöke, leplezte le szép beszéd kíséretében a márvány emléktáblát, amelyen az egyesület az épület megnagyobbításához hozzájárult jótevők neveit örökítette meg. Majd az üdvözölők következtek, dr.

Tóth Zoltán igazgató a Vakokat Gyámoló Országos Egyesület, Bernáth István tanár pedig a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete nevében üdvözölte a Menházat.

Siketnéma vívők. Kaposvárt január 27-én *Bereczky* vívómester vívóakadémiát rendezett. A nagyszabású akadémián a kaposvári siketnéma intézet két növendéke is részt vett és pedig *Zábó Ödön* karddal és *Varasdi Emmi* törrel szerepelt szép sikerrel. Érdekes megemlíteni, hogy a jónevű fővárosi vívómester, *Lovas Gyula* is siketnéma.

Helyreigazítás. Lapunk múlt évi 10. számának 186. oldalán, az utolsó előtti bekezdés 4. sorában »eljárásimód ujabbszerű« helyett »eljárásimód sem ujabbszerű« olvasandó.

INHALT: *L. Klis*, Direktor i. P. der staatl. Taubstummenanstalt zu Budapest. Gestorben am 3. januar 1929. (*A. v. Borbély*). — Vom Unterricht und Erziehung der Blinden. I. (*K. Horváth*). — Revision unseres Lehrplanes. (*Fr. Deschensky*). — Höruntersuchungen bei Taubstummen. II. (*Dr. G. Bárczi*). — Vom Aufsetzunnterricht in den Taubstummen-Anstalten. III. (*A. Iglér*). — 25 jährige Jubiläumsfeier der Taubstummenanstalt zu Sopron. — Revue. — Professorenstatus an den ungarischen heilpäd. Anstalten. — Schülerzahl in den ung. heilpäd. Anstalten und Hilfsschulen. — Amtlicher Teil. — Verschiedenes.

SOMMAIRE: *L. Klis*, directeur en retraite de l'institution des sourds-muets á Budapest, décédé le 3e janvier 1929. (*A. de Borbély*). L'enseignement des aveugles. I. (*K. Horváth*). — Revision de programmes l'enseignement des s.-m. (*Fr. Deschensky*). — Exemants sur l'ouir des sourds. II. (*Dr. G. Bárczi*). — L'enseignement de rédiger. III. (*A. Iglér*). — L'anniversaire 25. éme de l'Institution des Sourds Muets a Sopron. — L'état des professeurs des Institutions Médico-Pédagogiques en Hongrie. — Revue. — Part officiel. — Divers.

CONTENTS: Decease of *L. Klis*, the late Headmaster of the Budapest State School for the Deaf, 3 th. January 1927. (*A. Borbély*). — About the instructon of the Blind. I. (*K. Horváth*). — Revision of the educational plan (*Fr. Deschensky*). — Hearingsexaminations of the Deaf. II. (*Dr. G. Bárczi*). — The teaching of composition in the Schools for the Deaf. III. (*A. Iglér*). — The 25 th. anniversary of the School for the Deaf in Sopron. — The ranglist of the teachers of the hungarian medico-pedagogical institutions. — Number of the pupils in the hungarian medico-pedagogical institutions. — Review. — Official part. — Miscellaneous.

Ségédyszerkesztő: IGLER ANTAL. Egyesületi pénztáros: Rédiger Károly.
 Kiadó és laptulajdonos: a Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete
 A kiadóhivatal vezetője: Pirovits Jenő.